SİYER-İ NEBÎ

SERİ 20

MEKKE'NİN FETHİ (1)

Kur'an ve Sahih Hadislere Göre Çiğnenen Antlaşma, Hâtıb'ın Mektubu ve Merrüzzahrân'daki Ateşler

HJ CHE ALİM HJ CHE HARON

AK (KELANTAN)

quranscience.my

© 2026 M / 1448 H Hj Che Alim Hj Che Haron AK (Kelantan) • quranscience.my • @QuranScienceMY

Bu e-kitap Müslümanlar için ÜCRETSİZDİR — satılması yasaktır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

SİYER-İ NEBÎ

SERİ 20

MEKKE'NİN FETHİ (1)

Kur'an ve Sahih Hadislere Göre Çiğnenen Antlaşma, Hâtıb'ın Mektubu ve Merrüzzahrân'daki Ateşler

إِذَا جَآءَ نَصْرُ ٱللَّهِ وَٱلْفَتْحُ

"Allah'ın yardımı ve zafer günü geldiği zaman,"

NASR SÛRESİ 110:1

HJ CHE ALİM HJ CHE HARON

quranscience.my | @QuranScienceMY

© 2026 M / 1448 H quranscience.my — ücretsiz e-kitap. Satılamaz.

TEŞEKKÜR

Hamd, vaadini yerine getiren, kuluna yardım eden ve Mekke'yi büyük bir kan dökülmeden fethettiren Allah'a mahsustur. Salât ve selâm, doğduğu şehre tevazuyla başı eğik olarak giren efendimiz Hz. Muhammed'e ﷺ, âline ve ashâbına olsun.

Bu e-kitap özellikle sevgili eşime ithaf edilmiştir,

ZAHARAH MOHD LATİF;

sevgili çocuklarıma,

MUHAMMAD HAFİZ, NOOR HAZWANİ, ABDUL HAKİM, NOOR HİDAYAH, NOR AQİLA ve **NOR ATİQAH**;

ve damatlarımla gelinlerime,

FAZİLAH, MALEK, HANİN, FAİRİZAL ve **FİRWAN**.

Siyer-i Nebî serisinin bu yirminci kitabı, Mekke'nin Fethi kıssasının birinci kısmıdır: Kureyş'in müttefikince çiğnenen antlaşma, Hâtıb b. Ebî Belta'a'nın mektubu, Ramazan ayında yola çıkan on bin kişilik ordu ve Merrüzzahrân'daki ateşler. Bu ilmin 'ilmun yüntefe'u bih, yani faydalanılan bir ilim olmasını dileriz.

BU E-KİTABIN KAPAĞI HAKKINDA

Bu e-kitabın kapağında hiçbir insan veya hayvan tasvir edilmemiştir. Kapakta gece vaktinde **geniş bir çöl vadisi** görülür; etrafını **karanlık granit tepeler** çevreler. Vadinin tabanına **binlerce küçük kamp ateşi** turuncu ışıklarıyla serpilmiştir; üstlerindeki **yıldızlı gökyüzü** doğu ufkunda **şafak ışığıyla** renklenmeye başlamıştır.

Bu vadi, Mekke'ye birkaç mil uzaklıktaki Merrüzzahrân'ı hatırlatır; on bin kişilik İslâm ordusu fetihten önceki gece orada kamp kurdu. Haber toplamak için dışarı çıkan Ebû Süfyân bu ateşleri görünce şaşırdı ve "Sanki Arafat ateşleri!" dedi (Sahîh-i Buhârî 4280). Ufuktaki şafak ışığı, doğmak üzere olan yeni bir günü, Allah'ın Kâbe'yi yücelttiği günü simgeler.

Alttaki lacivert şerit, **ince altın çizgilerle** çerçevelenmiş olup yazarın adının yer aldığı alandır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

İÇİNDEKİLER

MEKKE'NİN FETHİ (1) — *Giriş*
1. HUDEYBİYE'DEN İKİ YIL SONRA — *Şekil; siyer kitapları*
2. HERAKLEİOS'UN HUZURUNDA EBÛ SÜFYÂN — *Sahîh-i Buhârî 7*
3. HUZÂA: HÂŞİMOĞULLARININ ESKİ MÜTTEFİKİ — *Siyer kitapları*
4. VETÎR'DEKİ GECE BASKINI — *Şekil; siyer kitapları*
5. ÇİĞNENEN ANTLAŞMA — *Tevbe 9:12–13; Sahîh-i Buhârî 3188*
6. AMR B. SÂLİM'İN FERYADI — *Siyer kitapları*
7. MEDİNE'DE EBÛ SÜFYÂN — *Siyer kitapları*
8. ÜMMÜ HABÎBE: HABEŞİSTAN'DAN GELEN EŞ — *Sahîh-i Müslim 728; siyer kitapları*
9. AHDE VEFA, HIYANETE KARŞILIK — *Nahl 16:91; Enfâl 8:58*
10. GİZLİ HAZIRLIK — *Sahîh-i Buhârî 3030; siyer kitapları*
11. SAVAŞTA PEYGAMBER ÂDÂBI: RESÛLULLAH ﷺ — *Bakara 2:190; Sahîh-i Müslim 1731*
12. SAÇ ÖRGÜSÜNDEKİ MEKTUP — *Sahîh-i Buhârî 4274*
13. HÂTIB B. EBÎ BELTA'A KİMDİR? — *Siyer kitapları; 17. kitap*
14. MÜMTEHİNE SÛRESİ — *Mümtehine 60:1, 60:8*
15. BEDİR EHLİ VE MAĞFİRET KAPISI — *Sahîh-i Müslim 2495*
16. RAMAZAN'DA ON BİN KİŞİ — *Sahîh-i Buhârî 4276; şekil*
17. YOLCULUKTA ORUÇ — *Sahîh-i Müslim 1114; Bakara 2:185*
18. "DİLEYEN ORUÇ TUTSUN" — *Sahîh-i Buhârî 4279*
19. RAMAZAN: ZAFER AYI — *Bakara 2:185*
20. DÖNÜLECEK YERE DÖNÜŞ — *Kasas 28:85; Sahîh-i Buhârî 4773*
21. İBRÂHİM'İN HAREM İÇİN DUASI — *İbrâhim 14:35, 14:37; Âl-i İmrân 3:96*
22. ABBAS'IN HİCRETİ — *Siyer kitapları*
23. BİR ZAMANLAR EZİYET EDEN İKİ AKRABA — *Yûsuf 12:92; siyer kitapları*
24. MERRÜZZAHRÂN'DAKİ ATEŞLER — *Sahîh-i Buhârî 4280; şekil*
25. EBÛ SÜFYÂN'IN MÜSLÜMAN OLUŞU — *Sahîh-i Buhârî 4280; siyer kitapları*
26. HAKÎM B. HİZÂM: BOŞA GİTMEYEN İYİLİK — *Sahîh-i Buhârî 1436, 1472*
27. BİRLİK BİRLİK — *Sahîh-i Buhârî 4280*
28. "ALLAH'IN KÂBE'Yİ YÜCELTTİĞİ GÜN" — *Sahîh-i Buhârî 4280; siyer kitapları*
29. SA'D B. UBÂDE: ENSÂR'IN ÖNDERİ — *Sahîh-i Buhârî 2756; siyer kitapları*
30. BİRİNCİ KISMIN KAYNAKLARI — *Tablo*
31. FETİHTEN ÖNCE VE SONRA — *Hadîd 57:10; Sahîh-i Müslim 2541*
32. BİRİNCİ KISMIN ŞAHSİYETLERİ — *Tablo*
33. MEDİNE'DEN MERRÜZZAHRÂN'A DURAKLAR — *Tablo; Sahîh-i Buhârî 4275*
34. BİRİNCİ KISIMDAN HÜKÜMLER — *Tablo; Sahîh-i Buhârî 3007*
35. BİRİNCİ KISMIN ZAMAN ÇİZELGESİ — *Tablo*
36. MEKKE'NİN FETHİ (1) HAKKINDA SIKÇA SORULAN SORULAR — *12 soru*
37. DERSLER VE SONUÇ
KAYNAKÇA
DESTEK VE BAĞIŞ

Renk rehberi: yeşil kutu = Kur'an ayeti; altın kutu = hadis; kahverengi kutu = siyer notu (siyer kitaplarının rivayeti); mavi tablo = karşılaştırma. Mavi altı çizili râvi isimlerine tıklayarak sunnah.com'daki râvi sayfasına gidebilirsiniz.

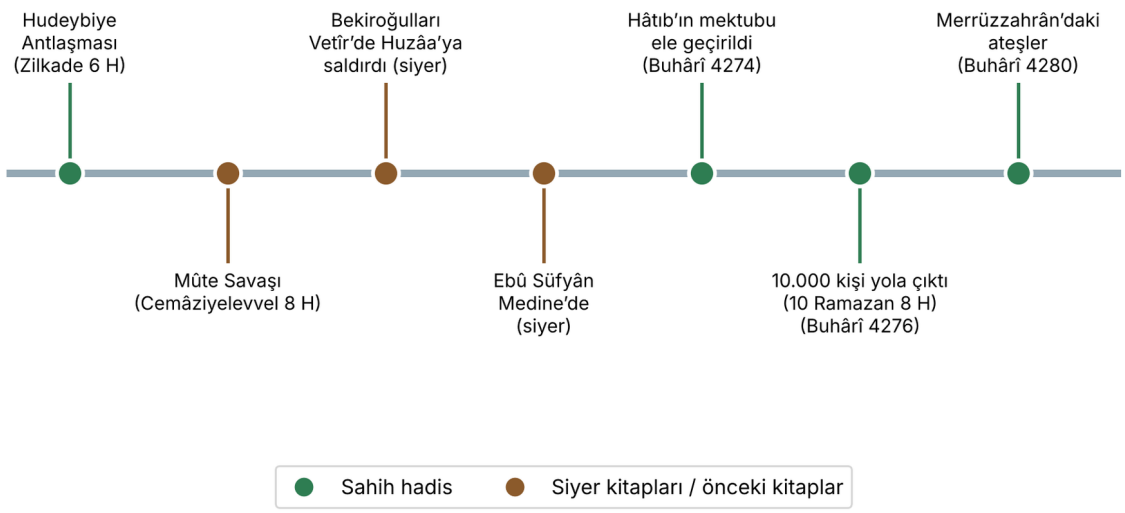
© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

MEKKE'NİN FETHİ (1)

Siyer-i Nebî'nin on beşinci kitabı ***Hudeybiye Antlaşması*** konusunu anlatır: Müslümanlarla Kureyş arasında on yıllık bir ateşkes. Allah onu ***"apaçık bir fetih"*** olarak adlandırdı (Fetih 48:1). İki yıl sonra bu ismin hikmeti ortaya çıktı: antlaşmayı bizzat Kureyş tarafı çiğnedi ve Mekke'nin kapıları ardına kadar açıldı.

Mekke'nin Fethi kıssası —yani Mekke şehrinin fethi— tek bir kitaba sığmayacak kadar büyüktür. Bu 20. kitap ***birinci kısımdır*** ve şunları anlatır: antlaşmanın nasıl çiğnendiği, Resûlullah'ın ﷺ orduyu gizlice nasıl hazırladığı, Hâtıb b. Ebî Belta'a'nın mektubu, on bin kişilik ordunun Ramazan ayındaki yürüyüşü ve Ebû Süfyân'ın Müslüman olduğu Merrüzzahrân gecesi. ***İkinci kısım*** (21. kitap) fethin bizzat gerçekleştiği günü anlatacaktır.

Mekke'nin Fethine Giden Zaman Çizelgesi

Yola çıkış tarihi (10 Ramazan) siyer kitaplarına göredir; Ramazan ayı Sahîh-i Buhârî 4275–4276'da sahihtir.

Şekil 1: Mekke'nin Fethine giden zaman çizelgesi.

Not: Bu e-kitaptaki Kur'an âyetlerinin meali Diyanet İşleri Başkanlığı mealidir. Her hadisin derecesi hadis kutusunda belirtilmiştir. Siyer kitaplarından alınan bilgiler —Vetîr baskınının ayrıntıları, Amr b. Sâlim'in şiiri ve Ebû Süfyân'ın Medine'deki konuşmaları gibi— kahverengi "Siyer Notu" kutularına konmuştur; çünkü bunların çoğu muttasıl bir senet olmaksızın rivayet edilmiştir.

HUDEYBİYE'DEN İKİ YIL SONRA

Hudeybiye Antlaşması'nın birkaç şartı vardı. Bunlardan en önemlilerinden biri —o gün küçük görünse de— Arap kabilelerinin dilediği tarafla ***ittifak kurma*** serbestliğiydi. Bir tarafla ittifak kuran kabile, antlaşmada o tarafın bir parçası sayılıyordu.

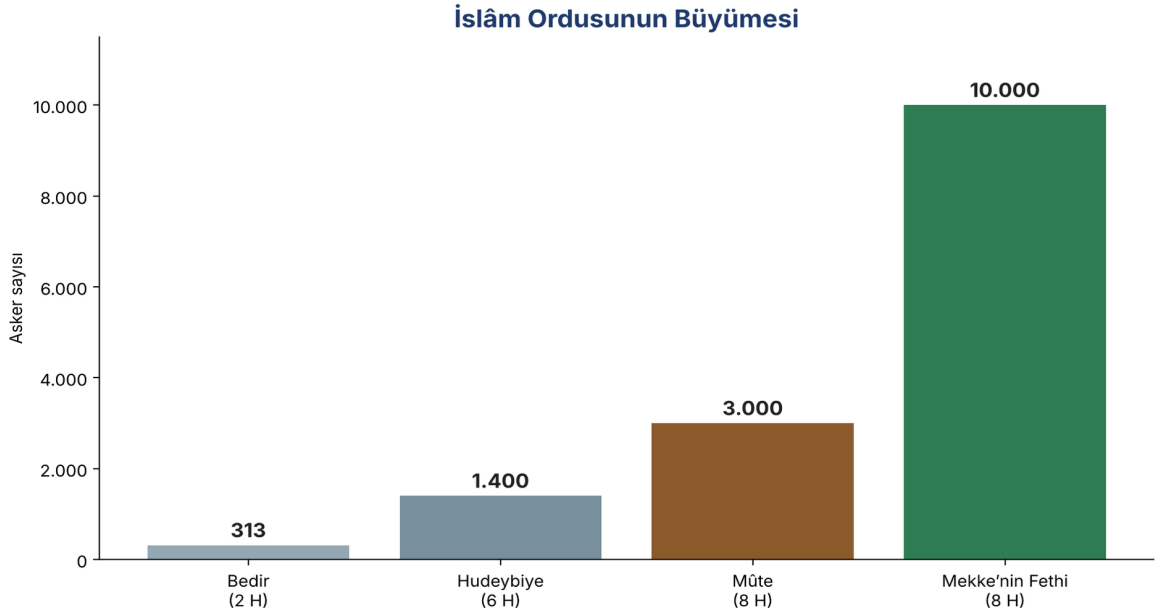
SİYER NOTU: HUDEYBİYE ANTLAŞMASINDAKİ İTTİFAK ŞARTI

İbn İshak, antlaşma maddeleri arasında şunun da bulunduğunu rivayet eder: ***"Muhammed'in ahdine ve antlaşmasına girmek isteyen girebilir; Kureyş'in ahdine ve antlaşmasına girmek isteyen de girebilir."*** Bunun üzerine ***Huzâa*** kabilesi Resûlullah ﷺ ile ittifak ettiğini açıkladı; ***Bekiroğulları*** ise Kureyş ile ittifak etti.

Bu şartın lafzı ***siyer kitaplarının rivayetidir***; Hudeybiye hakkındaki sahih hadisler (bunlar arasında Sahîh-i Buhârî 2731) ateşkes ve Mekke'den gelenlerin iadesi gibi diğer şartları ayrıntılı olarak anlatır.

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye (İbn İshak rivayeti) — Mekke'nin Fethi bölümü; İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-Nihâye.

Yaklaşık iki yıl boyunca bu antlaşma, daha önce hiç tadılmamış bir ***güvenlik*** getirdi. İnsanlar korkmadan gidip gelebiliyor, konuşabiliyor ve Kur'an dinleyebiliyordu. İmam ez-Zührî, İslâm'da Hudeybiye'den önce ondan daha büyük bir fetih olmadığını söyler; çünkü o iki yıl içinde Müslüman olanların sayısı, önceki sayıya eşit oldu ya da onu aştı. Delili: Hudeybiye'de 1.400 kişi, Mekke'nin Fethinde ise ***10.000 kişi***.

Şekil 2: Bedir'den Mekke'nin Fethine kadar İslâm ordusunun büyümesi.

Yukarıdaki şekil, Müslümanların gerçek gücünün silahtan değil, ***barış ortamında yayılan davetten*** geldiğini gösterir. İnsanlar baskı olmadan Kur'an'ı dinleyebildiklerinde birçoğu onun hakikatine yöneldi.

Resûlullah'ın ﷺ Hudeybiye'nin tek taraflı görünen şartlarını kabul etmesinin hikmeti buydu: barış, kılıcın açamadığı yolları açtı.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HERAKLEİOS'UN HUZURUNDA EBÛ SÜFYÂN

Hudeybiye ateşkesi döneminde Ebû Süfyân b. Harb, Kureyş kervanıyla birlikte ticaret için Şam'a gitti. Orada, İmam Buhârî'nin Sahîh'inin ilk hadislerinden birinde kaydettiği bir olay yaşandı: Ebû Süfyân, Îliyâ'da (Beytülmakdis) Rum İmparatoru ***Herakleios*** tarafından, Arap topraklarında zuhur eden peygamber hakkında sorgulanmak üzere huzura çağrıldı (Sahîh-i Buhârî 7). Resûlullah'ın ﷺ Herakleios'a gönderdiği mektubun kıssası 17. kitapta anlatılmıştı.

Herakleios birkaç soru sordu: onun nesebini, ona uyanları, bunların artıp artmadığını ve hiç yalan söyleyip söylemediğini. Sonra şunu sordu: ***"Hiç ahdini bozdu mu?"*** Ebû Süfyân şöyle cevap verdi: ***"Hayır. Şu anda onunla bir (antlaşma) süresi içindeyiz; bu süre içinde ne yapacağını bilmiyoruz."*** Ebû Süfyân, onu kötüleyecek bir şey sıkıştırabildiği tek fırsatın bu olduğunu itiraf etmiştir.

Tarihin ironisine bakın. Ebû Süfyân, Resûlullah'ın ﷺ ***belki de*** antlaşmaya ihanet edebileceği yönünde şüphe uyandırmaya çalıştı. Fakat sonunda antlaşmaya ihanet eden Resûlullah ﷺ değil, ***Kureyş'in bizzat kendi müttefiki*** oldu; hem de Kureyş ileri gelenlerinin yardımıyla. Herakleios ise şu sonuca vardı: ***"İşte peygamberler böyledir; ihanet etmezler."***

Herakleios şunu da söyledi: ***"Söylediklerin doğruysa, o, şu iki ayağımın bastığı yere sahip olacaktır."*** Ebû Süfyân saraydan, Muhammed'in işinin büyüdüğünü, öyle ki Rum kralının bile ondan korktuğunu söyleyerek çıktı. Aynı rivayette şöyle der: ***"Allah kalbime İslâm'ı yerleştirinceye kadar onun galip geleceğine hep kesin olarak inandım."***

Bu son sözler, bu kitapta anlatılacak olaya bir ***ilk işarettir***. Kesin inancın tohumu Herakleios'un sarayında Ebû Süfyân'ın kalbine ekilmişti; Merrüzzahrân'da İslâm ordusunun binlerce ateşini gördüğü bir gece filizlendi. Ders: ***Bugün işitilen hakikat*** yıllar sonra meyve verebilir. Bizim görevimiz onu dürüstçe ulaştırmaktır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HUZÂA: HÂŞİMOĞULLARININ ESKİ MÜTTEFİKİ

Huzâa neden Resûlullah'ı ﷺ seçti? Onların Hâşimoğullarıyla ilişkisi İslâm'dan çok daha eskiydi. Huzâa, Kureyş'ten önce Mekke'ye hâkim olmuştu ve Resûlullah'ın ﷺ dedesi ***Abdülmuttalib*** ile bir ittifakı vardı.

SİYER NOTU: HUZÂA İLE ABDÜLMUTTALİB ARASINDAKİ ESKİ İTTİFAK

Tarihçiler, Abdülmuttalib'in amcalarıyla anlaşmazlığa düştüğünde Huzâa'dan yardım istediğini ve aralarında bir ittifak kurulduğunu zikreder. Huzâa'nın bir kısmı erkenden Müslüman olmuştu; bu kabile Tihâme'de Resûlullah'ın ***sır saklayıcıları*** olarak bilinirdi: aralarındaki Müslümanlar da Müslüman olmayanlar da ona ﷺ meylederdi.

Bu bilgiler ***siyer kitaplarına*** aittir. Sahih hadiste Büdeyl b. Verkâ el-Huzâî, Hudeybiye'de Kureyş'in haberlerini Resûlullah'a ﷺ ileten kişi olarak görünür (Sahîh-i Buhârî 2731); bu da Huzâa'nın onunla iyi ilişkisini gösterir.

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye (İbn İshak rivayeti) — Mekke'nin Fethi bölümü; İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-Nihâye. İbn Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübrâ.

Buna karşılık ***Bekiroğulları*** —özellikle Benî Dîl kolu— Huzâa ile, cahiliye döneminden beri alınmamış kan davaları bulunan eski bir düşmanlık içindeydi. Hudeybiye ateşkesi bu kini bir süreliğine dizginledi; fakat söndürülmemiş kor her an yeniden alevlenebilir.

Ders: ***Eski vefa ve iyilik asla boşa gitmez***. Abdülmuttalib'in kurduğu iyi ilişki, onlarca yıl sonra torununa sadık bir müttefik olarak meyvesini verdi.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

VETÎR'DEKİ GECE BASKINI

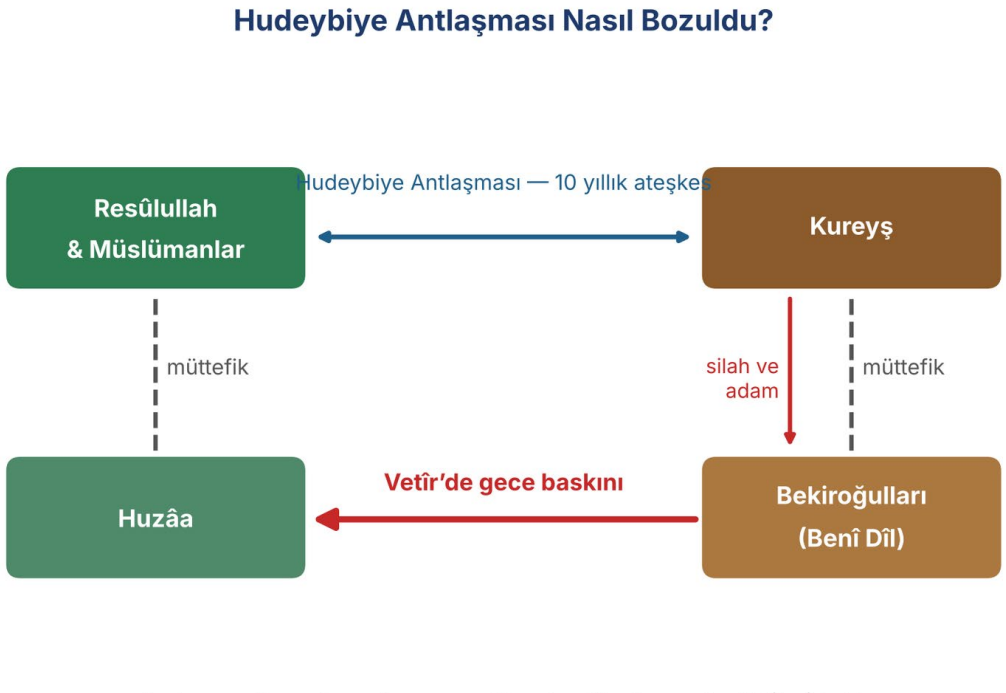
Hicretin 8. yılı Şaban ayında, her şeyi değiştiren olay, Huzâa'ya ait Mekke yakınlarındaki ***el-Vetîr*** adlı bir su başında yaşandı.

SİYER NOTU: VETÎR BASKINI

İbn İshak'ın rivayetine göre ***Nevfel b. Muâviye ed-Dîlî***, Bekiroğullarından bir grupla birlikte Vetîr'de gece vakti Huzâa'ya saldırdı ve onlardan birkaç kişiyi öldürdü. ***Kureyş, Bekiroğullarına silah yardımı yaptı***; Kureyş ileri gelenlerinden bazıları da gecenin karanlığında gizlice savaşa katıldı. Huzâa Harem bölgesine kadar geri çekildi; Bekiroğullarından bazıları "Harem'e girdik!" dedi. Nevfel ise Harem'in hürmetini hiçe sayan sözlerle karşılık verdi.

Bu ayrıntılar ***siyer kitaplarının rivayetidir***. Tarihçilerin ittifak ettiği husus şudur: Kureyş'in müttefiki, Kureyş'in yardımıyla Resûlullah'ın ﷺ müttefikine saldırdı ve böylece Hudeybiye Antlaşması ***Kureyş tarafından bozulmuş oldu***.

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye (İbn İshak rivayeti) — Mekke'nin Fethi bölümü; İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-Nihâye. Vâkıdî, el-Meğâzî.

Şekil 3: Hudeybiye Antlaşması nasıl bozuldu?

Dikkat edin: ihaneti başlatan Müslümanlar değil, ***Kureyş tarafıydı***. Yaklaşık iki yıl boyunca Resûlullah ﷺ her şartı yerine getirdi; Ebû Cendel ile Ebû Basîr'i geri göndermek gibi acı şartları bile (15. kitap). Şimdi ise antlaşma bizzat Kureyş'in eliyle yırtılmıştı.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ÇİĞNENEN ANTLAŞMA

Kur'an, antlaşmayı bozan topluluğa dair hükmü şöyle bildirir: ***"Eğer antlaşmalarından sonra yeminlerini bozarlarsa…"*** (Tevbe 9:12) — İbn Kesîr Tefsiri 9:12.

Sonraki âyet sanki Kureyş'i tam olarak tasvir eder: ***"Yeminlerini bozan, Peygamberi yurdundan çıkarmaya azmeden ve size ilk defa savaşa başlayan bir toplulukla savaşmayacak mısınız?"*** (Tevbe 9:13) — İbn Kesîr Tefsiri 9:13.

İbn Kesîr, bazı âlimlerin bu âyeti, Kureyş'in Resûlullah'ın ﷺ müttefiki Huzâa'ya karşı Bekiroğullarına yardım ederek antlaşmayı bozmasıyla ilişkilendirdiğini zikreder. Üç özellik sayılır: yemini bozmak, Resûl'ü çıkarmaya azmetmek ve düşmanlığı başlatmak; üçü de Kureyş'te mevcuttu.

İslâm'da ahde ihanet ***büyük bir günahtır*** ve bunu yapan Kıyamet Günü bütün insanların önünde rezil edilecektir:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3188

حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، حَدَّثَنَا حَمَّادٌ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ـ رضى الله عنهما ـ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ لِكُلِّ غَادِرٍ لِوَاءٌ يُنْصَبُ لِغَدْرَتِهِ.

TERCÜME:

İbn Ömer رضى الله عنهما, Nebî'den ﷺ rivayet ediyor; o şöyle buyurdu: **"Her hain (ahdini bozan) için Kıyamet Günü, ihanetinden dolayı bir sancak dikilecektir."**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Sulaiman b. Harb ← Hammad b. Zaid ← Ayyub al-Sakhtiyani ← Nafi' ← 'Abdullah b. 'Umar رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Buhârî rivayet etmiştir: Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Cizye ve'l-Muvâdea, Gâdirin Günahı Bâbı, Hadis No. 3188; ayrıca Müslim No. 1735.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:3188

BU HADİSİN DERSLERİ

Araplar arasında bir şeyi ilan etmek için çarşıya sancak dikilirdi. Bu hadis, suçu ***bütün yaratılmışların önünde*** ilan edilen haini tasvir eder. Âlimler, bu ihanet yasağının gayrimüslimlerle yapılan antlaşmaları da kapsadığını açıklar; bu yüzden Resûlullah ﷺ düşman olsalar bile Kureyş'e karşı ihaneti asla başlatmadı.

AMR B. SÂLİM'İN FERYADI

Baskın haberi hemen Medine'ye ulaştı. Huzâa, müttefikinden yardım istemekte gecikmedi.

SİYER NOTU: "EY RABBİM, MUHAMMED'E SESLENİYORUM…"

İbn İshak'ın rivayetine göre ***Amr b. Sâlim el-Huzâî*** Medine'ye at sürdü ve mescitte oturmakta olan Resûlullah'ın ﷺ önünde durarak uzun bir şiir okudu. İlk beyitlerinin anlamı şöyledir: ***"Ey Rabbim, Muhammed'e sesleniyorum —bizim ittifakımızı ve babasının eski ittifakını (hatırlatarak)… Kureyş sana verdiği sözden döndü ve sağlamlaştırılmış antlaşmanı bozdu… Bize Vetîr'de uyurken baskın yaptılar ve bizi rükûda ve secdede iken öldürdüler."***

Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: ***"Yardım olunacaksın, ey Amr b. Sâlim!"*** Sonra gökte bir bulut belirdi; bunun üzerine şöyle buyurdu: "Bu bulut, Kâ'boğullarına (Huzâa'ya) yardım getiriyor."

Bu rivayet ***siyer kitaplarında meşhurdur***; hadis âlimleri senedini tartışmıştır. Bazı âlimler, diğer rivayetlerle desteklenmesi sebebiyle bazı tariklerini hasen saymıştır.

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye (İbn İshak rivayeti) — Mekke'nin Fethi bölümü; İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-Nihâye. el-Beyhakî, Delâilü'n-Nübüvve.

"Bizi rükûda ve secdede iken" ifadesi, kurbanların bir kısmının ***Müslüman*** olduğunu gösterir. Dolayısıyla bu baskın yalnızca bir antlaşma ihlali değil, aynı zamanda Müslümanların kanına bir saldırıydı.

Amr'dan sonra ***Büdeyl b. Verkâ*** Huzâa'dan birkaç kişiyle geldi; başlarına geleni ve Kureyş'in Bekiroğullarına nasıl yardım ettiğini anlattı. Resûlullah ﷺ dikkatle dinledi ve o andan itibaren karar verilmişti.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

MEDİNE'DE EBÛ SÜFYÂN

Kureyş hatasını çabucak fark etti. Liderleri ***Ebû Süfyân b. Harb*** Medine'ye gönderildi; amaç antlaşmayı ***yenilemek ve uzatmaktı*** — Resûlullah ﷺ harekete geçmeden önce.

SİYER NOTU: DÜRÜLEN YAYGI

İbn İshak'ın rivayetine göre Ebû Süfyân önce kendi kızı ***Ümmü Habîbe*** رضى الله عنها, Resûlullah'ın ﷺ hanımının evine girdi. Resûlullah'ın ﷺ yaygısına oturmak isteyince Ümmü Habîbe onu hemen dürdü. Ebû Süfyân: "Kızım, bu yaygıyı mı bana layık görmedin, yoksa beni mi ona layık görmedin?" diye sordu. O şöyle cevap verdi: ***"Bu, Resûlullah'ın ﷺ yaygısıdır; sen ise bir müşriksin."***

Sonra Ebû Süfyân Resûlullah'a ﷺ gitti, fakat o cevap vermedi. Aracılık etmeleri için Ebû Bekir, Ömer, Ali ve Fâtıma'ya رضي الله عنهم başvurdu; hepsi reddetti. Ömer şöyle dedi: "Allah'a yemin olsun ki elimde karıncadan başka bir şey olmasa, onunla da sizinle savaşırım." Sonunda Ebû Süfyân mescitte ayağa kalkıp insanlar arasında tek taraflı olarak eman ilan etti ve eli boş Mekke'ye döndü.

Bu kıssa muttasıl senedi olmayan bir ***siyer rivayetidir***; ancak tarihçiler arasında çok meşhurdur.

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye (İbn İshak rivayeti) — Mekke'nin Fethi bölümü; İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-Nihâye.

Ümmü Habîbe'nin kıssası, kan bağının üstünde olan ***akide sadakatini*** öğretir. Babasına saygılı bir kız olarak kaldı; fakat babası uğruna ***hiçbir şekilde taviz vermedi***: Resûlullah'ın ﷺ şerefi her şeyin üstündeydi. Birkaç gün sonra babası da Merrüzzahrân'da Müslüman oldu.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ÜMMÜ HABÎBE: HABEŞİSTAN'DAN GELEN EŞ

Dürülen yaygı kıssası bizi olağanüstü bir kadınla tanıştırır: mü'minlerin annesi ***Ümmü Habîbe Remle bint Ebî Süfyân*** رضى الله عنها. O, İslâm düşmanlarının liderinin kızıydı; fakat Mekke'de ***en erken*** Müslüman olanlar arasındaydı.

SİYER NOTU: HABEŞİSTAN'DAN GELEN EŞ

Ümmü Habîbe, kocası Ubeydullah b. Cahş ile birlikte hicret ederek ***Habeşistan*** diyarına gitti. Orada kocası İslâm'ı terk edip Hristiyan oldu, sonra öldü; Ümmü Habîbe'yi kızı Habîbe ile yabancı bir diyarda yalnız bıraktı. O ise İslâm üzere sebat etti.

Resûlullah ﷺ daha sonra onu Medine'den istedi. ***Necâşî*** onu Resûlullah adına nikâhladı, dört bin dirhem mehrini ödedi ve Şürahbîl b. Hasene ile birlikte onu Resûlullah'a ﷺ gönderdi. Necâşî'nin bu nikâhı ve mehri ödemesi Sünen-i Ebû Dâvûd 2107 hadisinde rivayet edilmiştir (Elbânî sahih saymıştır); kocasıyla ilgili ayrıntılar ise ***siyer rivayetidir***.

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye (İbn İshak rivayeti) — Mekke'nin Fethi bölümü; İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-Nihâye.
İbn Hacer, el-İsâbe — Ümmü Habîbe bint Ebî Süfyân biyografisi.

Ümmü Habîbe aynı zamanda bir ***hadis râvisiydi***. Rivayet ettiği hadisler arasında revâtib sünnetleriyle ilgili olanı vardır: ***"Kim bir gün ve gecede on iki rek'at namaz kılarsa, onun için cennette bir ev yapılır."*** Sonra şöyle dedi: ***"Bunu Resûlullah'tan ﷺ işittiğimden beri hiç terk etmedim."*** (Sahîh-i Müslim 728)

Yıllar sonra babası Ebû Süfyân —Müslüman olarak— vefat ettiğinde, Ümmü Habîbe üçüncü gün güzel koku sürdü ve Resûlullah'ın ﷺ şöyle buyurduğunu işittiğini söyledi: mü'min bir kadın, kocası dışında hiçbir ölü için üç günden fazla yas tutamaz (Sahîh-i Buhârî 1280). Babaya sevgi devam ediyordu; fakat ***şeriat önce gelir***.

Ders: ***Kişinin imanını ailesi belirlemez***. Ümmü Habîbe müşriklerin liderinin kızı, dinden dönen bir adamın eşiydi ve yabancı bir diyarda yalnız kalmıştı; yine de Allah onu ***mü'minlerin annesi*** olarak yüceltti. Babası için ettiği dua da sonunda kabul edildi: Ebû Süfyân, Mekke'nin fethedildiği yıl Müslüman oldu.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

AHDE VEFA, HIYANETE KARŞILIK

Meydana adım atmadan önce, antlaşmalar konusunda ***İslâm'ın ilkesini*** anlamak önemlidir. İslâm, düşmanla bile olsa, Müslümanların antlaşmaları keyfî olarak bozmasına izin vermez.

Allah şöyle buyurur: ***"Yeminlerinizi pekiştirdikten sonra bozmayın"*** (Nahl 16:91) — İbn Kesîr Tefsiri 16:91.

Karşı taraftan bir hıyanet endişe edildiğinde ise İslâm açıklığı öğretir: ***"Sen de onlara antlaşmayı eşit şartlarla bozduğunu bildir"*** (Enfâl 8:58) — İbn Kesîr Tefsiri 8:58.

Mekke'nin Fethi meselesinde durum farklıydı: Kureyş antlaşmayı ***bizzat kendisi bozmuştu***; Resûlullah'ın ﷺ müttefikine yapılan saldırıya yardım etmişti. Dolayısıyla antlaşma onların tarafından geçersiz hâle gelmişti ve Resûlullah ﷺ artık onunla bağlı değildi. İbnü'l-Kayyim, Zâdü'l-Meâd'da şunu açıklar: Antlaşma yapan taraf antlaşmayı bozar ya da müttefikimizle savaşanlara yardım ederse, antlaşma yeniden ilan etmeye gerek kalmaksızın geçersiz olur.

Ders: İslâm ***ahde saygı gösteren*** bir dindir. Mekke'nin Fethi zaferi ihanet üzerine değil, ***adalet*** üzerine kuruldu; Kureyş kendi ektiğini biçti.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

GİZLİ HAZIRLIK

Resûlullah ﷺ çıkış için hazırlıklara başladı; fakat insanlara ***nereye gideceğini söylemeden***. Kureyş hazırlanmaya fırsat bulmadan Mekke'ye ulaşmak istiyordu ki kan dökülmesi mümkün olduğunca önlensin. Şöyle buyurdu:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3030

حَدَّثَنَا صَدَقَةُ بْنُ الْفَضْلِ، أَخْبَرَنَا ابْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ عَمْرٍو، سَمِعَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ ـ رضى الله عنهما ـ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم الْحَرْبُ خُدْعَةٌ.

TERCÜME:

Câbir b. Abdullah رضى الله عنهما şöyle dedi: Nebî ﷺ buyurdu: **"Savaş hiledir (stratejidir)."**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Sadaqah b. al-Fadl ← Sufyan b. 'Uyainah ← 'Amr b. Dinar ← Jabir b. 'Abdillah رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Buhârî rivayet etmiştir: Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Cihâd ve's-Siyer, Savaş Hiledir Bâbı, Hadis No. 3030; ayrıca Müslim No. 1739.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:3030

BU HADİSİN DERSLERİ

"Savaş hiledir" sözü, savaşta strateji, gizlilik ve savaş hilesinin caiz olduğu anlamına gelir; ahde ihanet değil. Âlimler ***hud'a*** (meşru savaş hilesi) ile haram olan ***gadr*** (ahdi bozmak) arasını ayırırlar. Resûlullah ﷺ bir savaşa çıkmak istediğinde genellikle başka bir yerin adını anarak ***gideceği yönü gizlerdi*** (Sahîh-i Buhârî 2947).

SİYER NOTU: GİZLİLİK DUASI

İbn İshak, Resûlullah'ın ﷺ şöyle dua ettiğini rivayet eder: ***"Allah'ım! Kureyş'in casuslarını ve haberlerini kes ki onları kendi yurtlarında ansızın yakalayalım."*** Siyer kitapları ayrıca onun, insanlar hedefin Mekke olmadığını sansın diye ***Ebû Katâde*** komutasında küçük bir birliği başka bir yöne, Batn-ı İdam'a gönderdiğini zikreder.

Her ikisi de ***siyer rivayetidir***. Genel ilkeyi destekleyen sahih hadis, "savaş hiledir" hadisi ve onun gideceği yeri gizleme uygulamasıdır.

KAYNAK:

İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye (İbn İshak rivayeti) — Mekke'nin Fethi bölümü; İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-Nihâye. İbn Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübrâ (Ebû Katâde'nin Batn-ı İdam seriyyesi).

SAVAŞTA PEYGAMBER ÂDÂBI: RESÛLULLAH ﷺ

Resûlullah ﷺ o gün Arap tarihinin en büyük ordusunu hazırladı. Fakat bu ordu, istediği her şeyi yapmakta serbest bir ordu değildi; Allah'ın ve Resûlü'nün öğrettiği ***savaş âdâbına*** bağlıydı. Allah şöyle buyurur:

"Sizinle savaşanlara karşı Allah yolunda siz de savaşın; ancak aşırı gitmeyin" (Bakara 2:190) — İbn Kesîr Tefsiri 2:190.

Büreyde رضى الله عنه, Resûlullah'ın ﷺ bir ordu komutanı tayin ettiğinde ona Allah'tan korkmasını ve emrindekilere iyi davranmasını tavsiye ettiğini, sonra şöyle buyurduğunu rivayet eder: ***"Allah'ın adıyla, Allah yolunda savaşın… Savaşın; fakat ganimetten çalmayın, ahde ihanet etmeyin, ölülere müsle yapmayın ve çocukları öldürmeyin."*** (Sahîh-i Müslim 1731)

İbn Ömer رضى الله عنهما de, savaşlardan birinde öldürülmüş bir kadın bulunduğunu, bunun üzerine Resûlullah'ın ﷺ ***kadınların ve çocukların öldürülmesini yasakladığını*** rivayet eder (Sahîh-i Buhârî 3015). İslâm, savaşta sivillerin korunmasını modern sözleşmelerden on dört asır önce belirlemiştir.

Hatta düşmana duyulan kin bile adalete engel olamaz: ***"Bir topluluğa olan kininiz sizi adaletsizliğe sevk etmesin"*** (Mâide 5:8) — İbn Kesîr Tefsiri 5:8.

Mekke'nin Fethinin ***neredeyse hiç kan dökülmeden*** gerçekleşmesini açıklayan işte bu ilkelerdir. Resûlullah'ın ﷺ amacı, kendisini bir zamanlar yurdundan çıkaran şehirden intikam almak değil, halkının ***kalplerini*** İslâm'a açmaktı. Gizlilik, Merrüzzahrân'daki kamp ateşleri ve eman teklifi; hepsi savaşı aramak için değil, ondan kaçınmak içindi.

SAÇ ÖRGÜSÜNDEKİ MEKTUP

Sır neredeyse açığa çıkacaktı; düşman tarafından değil, ***Bedir'e katılmış bir sahâbî*** tarafından. Hâtıb b. Ebî Belta'a, Resûlullah'ın ﷺ hazırlıklarını haber veren bir mektup yazarak Kureyş'e götürmesi için bir kadına verdi. Fakat Allah Resûlü'ne bunu bildirdi:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4274

حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، قَالَ أَخْبَرَنِي الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ، أَنَّهُ سَمِعَ عُبَيْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي رَافِعٍ، يَقُولُ سَمِعْتُ عَلِيًّا ـ رضى الله عنه ـ يَقُولُ بَعَثَنِي رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم أَنَا وَالزُّبَيْرَ وَالْمِقْدَادَ فَقَالَ انْطَلِقُوا حَتَّى تَأْتُوا رَوْضَةَ خَاخٍ، فَإِنَّ بِهَا ظَعِينَةً مَعَهَا كِتَابٌ، فَخُذُوا مِنْهَا. قَالَ فَانْطَلَقْنَا تَعَادَى بِنَا خَيْلُنَا حَتَّى أَتَيْنَا الرَّوْضَةَ، فَإِذَا نَحْنُ بِالظَّعِينَةِ قُلْنَا لَهَا أَخْرِجِي الْكِتَابَ. قَالَتْ مَا مَعِي كِتَابٌ. فَقُلْنَا لَتُخْرِجِنَّ الْكِتَابَ أَوْ لَنُلْقِيَنَّ الثِّيَابَ، قَالَ فَأَخْرَجَتْهُ مِنْ عِقَاصِهَا، فَأَتَيْنَا بِهِ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فَإِذَا فِيهِ مِنْ حَاطِبِ بْنِ أَبِي بَلْتَعَةَ إِلَى نَاسٍ بِمَكَّةَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ، يُخْبِرُهُمْ بِبَعْضِ أَمْرِ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَا حَاطِبُ مَا هَذَا. قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ لاَ تَعْجَلْ عَلَىَّ، إِنِّي كُنْتُ امْرَأً مُلْصَقًا فِي قُرَيْشٍ ـ يَقُولُ كُنْتُ حَلِيفًا وَلَمْ أَكُنْ مِنْ أَنْفُسِهَا ـ وَكَانَ مَنْ مَعَكَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ مَنْ لَهُمْ قَرَابَاتٌ، يَحْمُونَ أَهْلِيهِمْ وَأَمْوَالَهُمْ، فَأَحْبَبْتُ إِذْ فَاتَنِي ذَلِكَ مِنَ النَّسَبِ فِيهِمْ أَنْ أَتَّخِذَ عِنْدَهُمْ يَدًا يَحْمُونَ قَرَابَتِي، وَلَمْ أَفْعَلْهُ ارْتِدَادًا عَنْ دِينِي، وَلاَ رِضًا بِالْكُفْرِ بَعْدَ الإِسْلاَمِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم أَمَا إِنَّهُ قَدْ صَدَقَكُمْ. فَقَالَ عُمَرُ يَا رَسُولَ اللَّهِ دَعْنِي أَضْرِبْ عُنُقَ هَذَا الْمُنَافِقِ. فَقَالَ إِنَّهُ قَدْ شَهِدَ بَدْرًا، وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّ اللَّهَ اطَّلَعَ عَلَى مَنْ شَهِدَ بَدْرًا قَالَ اعْمَلُوا مَا شِئْتُمْ فَقَدْ غَفَرْتُ لَكُمْ. فَأَنْزَلَ اللَّهُ السُّورَةَ {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لاَ تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ تُلْقُونَ إِلَيْهِمْ بِالْمَوَدَّةِ} إِلَى قَوْلِهِ {فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ}.

TERCÜME:

Ali رضى الله عنه şöyle dedi: Resûlullah ﷺ beni, ez-Zübeyr'i ve el-Mikdâd'ı gönderdi ve şöyle buyurdu: **"Gidin, Ravdatü Hâh'a varıncaya kadar ilerleyin. Orada bir binek üzerinde, yanında bir mektup bulunan bir kadın var. O mektubu ondan alın."** Yola çıktık; atlarımız bizi dörtnala götürdü ve sonunda Ravda'ya ulaştık. Bir de baktık ki kadın orada. "Mektubu çıkar!" dedik. "Bende hiçbir mektup yok" dedi. "Ya mektubu çıkarırsın

ya da elbiselerini soyarız" dedik. Bunun üzerine onu saç örgüsünün içinden çıkardı. Mektubu Resûlullah'a ﷺ getirdik. Meğer mektup, ***Hâtıb b. Ebî Belta'a*** tarafından Mekke müşriklerinden bazı kişilere yazılmış, onlara Resûlullah'ın ﷺ bazı işlerini haber veriyormuş. Resûlullah ﷺ buyurdu: **"Ey Hâtıb, bu nedir?"** Hâtıb şöyle dedi: "Ey Allah'ın Resûlü, hakkımda acele etme. Ben Kureyş arasında (müttefik olarak) yaşayan biriydim, onların soyundan değildim. Seninle birlikte olan muhacirlerin Mekke'de ailelerini ve mallarını koruyan akrabaları var. Ben de —onlarla bir nesep bağım olmadığından— akrabalarımı korusunlar diye onlara bir iyilik yapmak istedim. ***Bunu ne küfür sebebiyle, ne dinimden dönerek, ne de İslâm'dan sonra küfre razı olarak yaptım.***" Resûlullah ﷺ buyurdu: **"O size doğru söyledi."** Ömer: "Ey Allah'ın Resûlü, bırak şu münafığın boynunu vurayım" dedi. Buyurdu ki: **"O, Bedir'de bulundu. Ne biliyorsun, belki de Allah Bedir ehline bakıp: 'Dilediğinizi yapın, ben sizi bağışladım' buyurmuştur."** Bunun üzerine Allah şu sûreyi indirdi: *"Ey iman edenler! Benim de düşmanım, sizin de düşmanınız olanları dost edinmeyin…"* ta şu âyete kadar: *"…o, doğru yoldan sapmış olur."*

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Qutaibah b. Sa'id ← Sufyan b. 'Uyainah ← 'Amr b. Dinar ← al-Hasan b. Muhammed b. al-Hanafiyyah ← 'Ubaidullah b. Abi Rafi' ← 'Ali b. Abi Talib رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî rivayet etmiştir: Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Meğâzî, Fetih Gazvesi Bâbı, Hadis No. 4274; ayrıca No. 3007, 3983 ve 4890; ve Müslim No. 2494.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4274

BU HADİSİN DERSLERİ

Bu hadiste bir ***mucize*** vardır: Resûlullah ﷺ hiçbir casus olmaksızın kadının yerini, bineğini ve taşıdığı mektubu biliyordu. Başka bir rivayette Ali şöyle der: ***"Resûlullah ﷺ bize yalan söylemedi"*** (Sahîh-i Buhârî 3983) — onun verdiği habere tam bir güven.

Ayrıca ***adaletine dikkat edin: Resûlullah*** ﷺ Hâtıb'ı hemen cezalandırmadı; önce şunu sordu: ***"Ey Hâtıb, bu nedir?"*** Onun mazeretini dinledi, doğruluğunu kabul etti ve Ömer'in teklifini reddetti. Bir lider, anlamadan cezalandırmaz.

HÂTIB B. EBÎ BELTA'A KİMDİR?

Hâtıb b. Ebî Belta'a رضى الله عنه kimdir? O bir münafık değil, İslâm'a ***büyük hizmetleri*** olan bir sahâbîdir.

SİYER NOTU: HÂTIB'IN HAYATI

Hâtıb, Lahm kabilesindendi ve Mekke'de ***Esed b. Abdüluzzâ oğullarının müttefikiydi***. İlk Müslümanlardandı, Medine'ye hicret etti, ***Bedir Savaşı'na*** ve Hudeybiye'ye katıldı. Aynı zamanda ***Resûlullah'ın ﷺ Mısır hâkimi Mukavkıs'a gönderdiği elçiydi*** (17. kitap); Mâriye el-Kıbtiyye de dahil olmak üzere hediyelerle geri dönmüştü.

Eşi ve çocukları Mekke'de, akrabalarından bir koruyucu olmaksızın kalıyordu. Onu o mektubu yazmaya iten buydu: dininden şüphe değil, ***ailesi için duyduğu endişe***. Hicretin 30. yılında Medine'de vefat etti.

KAYNAK:
İbn Hacer, el-İsâbe fî Temyîzi's-Sahâbe — Hâtıb b. Ebî Belta'a biyografisi.
Wikipedia, "Hatib ibn Abi Balta'a". https://en.wikipedia.org/wiki/Hatib_ibn_Abi_Balta%27a

Hâtıb'ın kıssası, ***iyi insanların da hata yapabileceğini*** gösterir; özellikle aile sevgisi muhakemeye hâkim olduğunda. İslâm bu sevgiyi inkâr etmez, fakat onu Allah ve Resûlü sevgisinin altına yerleştirir.

MÜMTEHİNE SÛRESİ

Hâtıb hadisesi, yukarıdaki Ali hadisinde zikredildiği gibi, ***Mümtehine Sûresi'nin*** başının nüzul sebebi oldu. İlk âyeti şöyle başlar:

"Ey iman edenler! Benim de düşmanım, sizin de düşmanınız olanları dost edinmeyin" (Mümtehine 60:1) — İbn Kesîr Tefsiri 60:1.

İbn Kesîr, bu âyetin Hâtıb hakkında indiğini ve Allah'ın ona yine de ***"Ey iman edenler"*** diye hitap ettiğini açıklar; bu, yaptığı büyük bir hata olsa da onu imandan çıkarmadığının işaretidir. Âyet ayrıca hatırlatır: Resûl'ü ve Müslümanları yurtlarından çıkaran düşman, sevginin ve sırların döküleceği bir yer olmaya layık değildir.

Fakat aynı sûre, düşmanlık etmeyen gayrimüslimlere karşı adaleti de vurgular: ***"Allah, sizinle din uğrunda savaşmayan kimselere iyilik yapmanızı ve onlara adaletli davranmanızı yasaklamaz"*** (Mümtehine 60:8) — İbn Kesîr Tefsiri 60:8.

Bu iki âyet bir ***denge*** kurar: ümmete sadık kalmak ve savaşan düşmana onun sırlarını sızdırmamak; fakat İslâm'a düşmanlık etmeyen herkese karşı ***iyilik ve adaletle*** davranmak.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BEDİR EHLİ VE MAĞFİRET KAPISI

Ömer رضى الله عنه, Hâtıb'ın yaptığını ölümü hak eden bir ihanet olarak gördü. Fakat Resûlullah ﷺ tek bir hataya değil, Hâtıb'ın ***bütün hayatına*** baktı. Câbir رضى الله عنه, Hâtıb'ın konumunu güçlendiren başka bir olayı rivayet eder:

HADİS — SAHÎH-İ MÜSLİM, NO. 2495

حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا لَيْثٌ، ح وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رُمْحٍ، أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ، أَنَّ عَبْدًا، لِحَاطِبٍ جَاءَ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَشْكُو حَاطِبًا فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ لَيَدْخُلَنَّ حَاطِبٌ النَّارَ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم كَذَبْتَ لاَ يَدْخُلُهَا فَإِنَّهُ شَهِدَ بَدْرًا وَالْحُدَيْبِيَةَ.

TERCÜME:

Câbir رضى الله عنه şöyle rivayet eder: Hâtıb'a ait bir köle, Hâtıb'ı şikâyet etmek için Resûlullah'a ﷺ geldi ve "Ey Allah'ın Resûlü, Hâtıb kesinlikle cehenneme girecek" dedi. Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: **"Yalan söyledin. O oraya girmeyecektir;** *çünkü o, Bedir'de ve Hudeybiye'de bulundu.***"**

SENED İmam Müslim'in rivayet zinciri (talebeden hocaya): Qutaibah b. Sa'id ← al-Laith b. Sa'd; ve Muhammed b. Rumh ← al-Laith b. Sa'd ← Ebû al-Zubair ← Jabir b. 'Abdillah رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Müslim rivayet etmiştir: Sahîh-i Müslim, Kitâbu Fedâili's-Sahâbe, Hâtıb b. Ebî Belta'a ve Bedir Ehlinin Faziletleri Bâbı, Hadis No. 2495.

DERECE: SAHİH — Sahîh-i Müslim'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/muslim:2495

BU HADİSİN DERSLERİ

Âlimler, ***"Dilediğinizi yapın, ben sizi bağışladım"*** sözünün günah işlemeye izin değil, Bedir ehlinin tövbeye muvaffak kılınacağına ve bağışlanacağına dair bir ***müjde*** olduğunu açıklar. Sahîh-i Buhârî 3983 rivayetinde Ömer bu sözü işitince ***gözlerinden yaşlar aktı*** ve "Allah ve Resûlü daha iyi bilir" dedi.

Bu kıssanın büyük dersi: ***büyük iyilikler hataları örtebilir***. Allah, iyiliklerin kötülükleri gidereceğini bildirir (Hûd 11:114). Biz de kardeşimizi tek bir hatası yüzünden mahkûm etmek yerine ***iyiliklerle dolu geçmişine*** bakarak değerlendirmeliyiz.

RAMAZAN'DA ON BİN KİŞİ

Hicretin 8. yılı Ramazan ayında Resûlullah ﷺ, Arap Yarımadası'nın o güne kadar gördüğü en büyük orduyla Medine'den çıktı:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4276

حَدَّثَنِي مَحْمُودٌ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنِي مَعْمَرٌ، قَالَ أَخْبَرَنِي الزُّهْرِيُّ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ـ رضى الله عنهما ـ أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم خَرَجَ فِي رَمَضَانَ مِنَ الْمَدِينَةِ، وَمَعَهُ عَشَرَةُ آلاَفٍ، وَذَلِكَ عَلَى رَأْسِ ثَمَانِ سِنِينَ وَنِصْفٍ مِنْ مَقْدَمِهِ الْمَدِينَةَ، فَسَارَ هُوَ وَمَنْ مَعَهُ مِنَ الْمُسْلِمِينَ إِلَى مَكَّةَ، يَصُومُ وَيَصُومُونَ حَتَّى بَلَغَ الْكَدِيدَ ـ وَهْوَ مَاءٌ بَيْنَ عُسْفَانَ وَقُدَيْدٍ ـ أَفْطَرَ وَأَفْطَرُوا. قَالَ الزُّهْرِيُّ وَإِنَّمَا يُؤْخَذُ مِنْ أَمْرِ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم الآخِرُ فَالآخِرُ.

TERCÜME:

İbn Abbas رضى الله عنهما şöyle rivayet eder: Nebî ﷺ Ramazan ayında, Medine'ye gelişinin üzerinden tam sekiz buçuk yıl geçtiğinde ***on bin kişiyle*** Medine'den çıktı. O ve beraberindeki Müslümanlar Mekke'ye doğru yürüdüler. O oruç tuttu, onlar da oruç tuttular; Usfân ile Kudeyd arasındaki bir su olan ***el-Kedîd***'e varınca orucunu açtı, onlar da açtılar. (Zührî dedi ki:) Hüküm olarak Resûlullah'ın ﷺ en son uygulaması esas alınır.

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Mahmud b. Ghailan ← 'Abd al-Razzaq ← Ma'mar b. Raşid ← al-Zuhri ← 'Ubaidullah b. 'Abdillah b. 'Utbah ← 'Abdullah b. 'Abbas رضى الله عنهما.

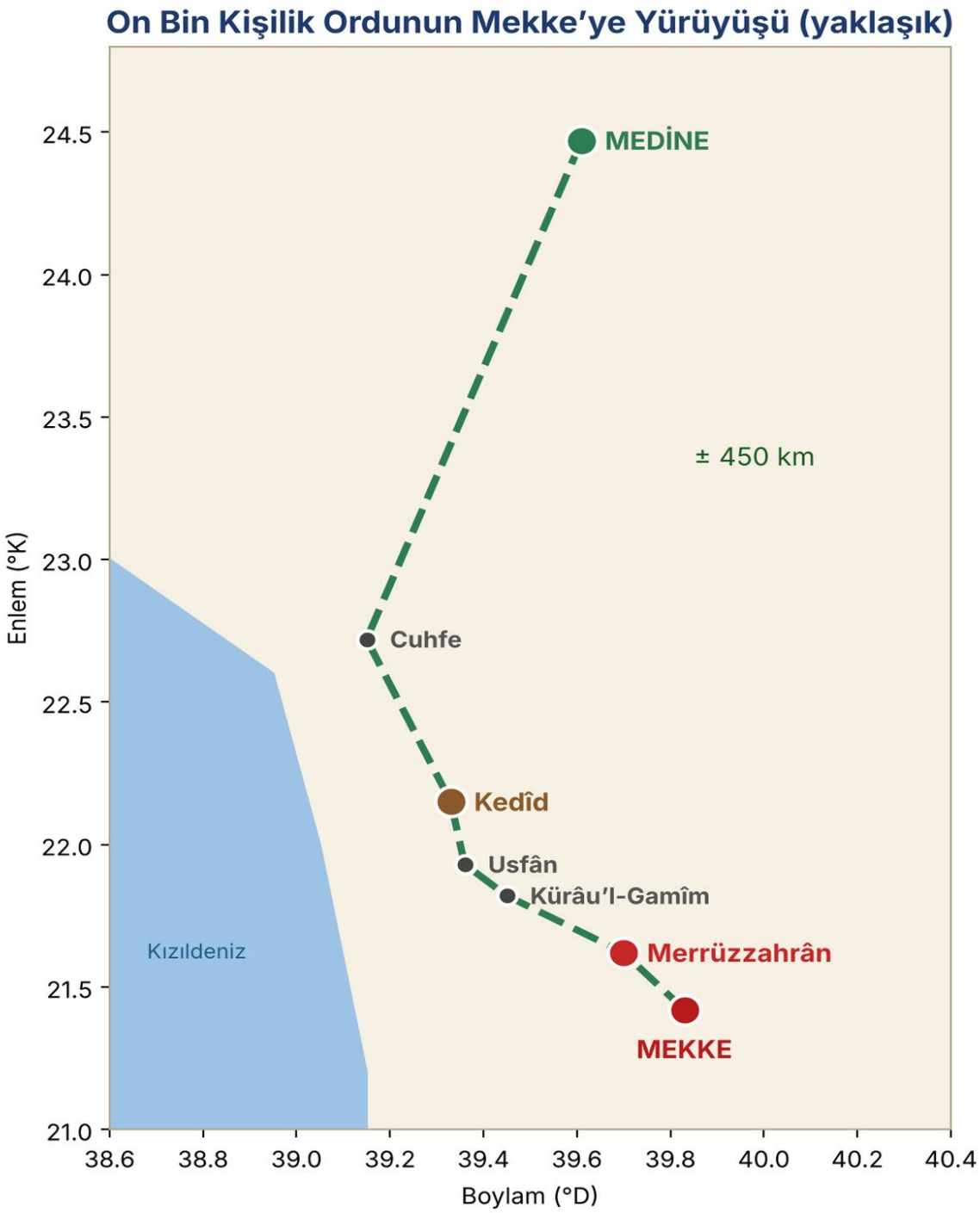
KAYNAK: İmam Buhârî rivayet etmiştir: Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Meğâzî, Ramazan'da Fetih Gazvesi Bâbı, Hadis No. 4276; ayrıca No. 4275 ve 1944.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4276

BU HADİSİN DERSLERİ

On bin kişi — iki yıl önce Hudeybiye'deki sayının yedi katından fazla. Muhacir ve Ensâr'ın yanı sıra ***Müzeyne, Cüheyne, Eslem, Gıfâr, Süleym ve Huzâa*** gibi kabileler de katıldı. Siyer kitapları onun ***10 Ramazan'da*** yola çıktığını ve Medine'de yerine ***Ebû Ruhm Külsûm b. Husayn el-Gıfârî***'yi vekil bıraktığını zikreder.

Kedîd, Usfân, Kürâu'l-Gamîm ve Merrüzzahrân sahih hadislerde geçer; konumlar yaklaşıktır.

Şekil 4: On bin kişilik ordunun Mekke'ye yürüyüşü (yaklaşık).

Medine ile Mekke arası yaklaşık ***450 km*** idi. Ordu Cuhfe, Kudeyd, Kedîd ve Usfân üzerinden ilerleyerek ***Merrüzzahrân***'a ulaştı; burası Mekke'nin yaklaşık 20 km kuzeyinde, bugün Vâdî Fâtıma ve Cumûm bölgesi olarak bilinen geniş bir vadidir.

On bin kişiyle, deve ve atlarla, Ramazan ayında, Hicaz'ın kavurucu güneşi altında bu kadar uzun bir yolculuğu düşünün. Bu, ***yüksek bir disiplin*** ve titiz bir liderlik gerektiriyordu: su, yiyecek, ordugâh düzeni

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ve gizlilik idare edilmeliydi. Bunların hepsi öyle düzenli yürüdü ki Kureyş ordunun gelişini, ancak Mekke'nin kapısına dayandığında fark etti.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

YOLCULUKTA ORUÇ

Bu yolculuk ***Ramazan*** ayında gerçekleşti. Resûlullah ﷺ ve sahâbîler başta oruçluydu. Câbir b. Abdullah رضى الله عنهما, Kürâu'l-Gamîm'de olanları anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ MÜSLİM, NO. 1114

حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ، - يَعْنِي ابْنَ عَبْدِ الْمَجِيدِ - حَدَّثَنَا جَعْفَرٌ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، - رضى الله عنهما - أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم خَرَجَ عَامَ الْفَتْحِ إِلَى مَكَّةَ فِي رَمَضَانَ فَصَامَ حَتَّى بَلَغَ كُرَاعَ الْغَمِيمِ فَصَامَ النَّاسُ ثُمَّ دَعَا بِقَدَحٍ مِنْ مَاءٍ فَرَفَعَهُ حَتَّى نَظَرَ النَّاسُ إِلَيْهِ ثُمَّ شَرِبَ فَقِيلَ لَهُ بَعْدَ ذَلِكَ إِنَّ بَعْضَ النَّاسِ قَدْ صَامَ فَقَالَ أُولَئِكَ الْعُصَاةُ أُولَئِكَ الْعُصَاةُ.

TERCÜME:

Câbir b. Abdullah رضى الله عنهما şöyle rivayet eder: Resûlullah ﷺ fetih yılında Ramazan ayında Mekke'ye çıktı. ***Kürâu'l-Gamîm***'e varıncaya kadar oruç tuttu; insanlar da oruç tuttu. Sonra bir kap su istedi, insanlar görsün diye onu yukarı kaldırdı ve içti. Bundan sonra kendisine: "İnsanlardan bir kısmı hâlâ oruçlu" denildi. Şöyle buyurdu: **"İşte onlar asilerdir, işte onlar asilerdir."**

SENED İmam Müslim'in rivayet zinciri (talebeden hocaya): Muhammed b. al-Muthanna ← 'Abd al-Wahhab b. 'Abd al-Majid al-Thaqafi ← Ja'far al-Sadiq b. Muhammed ← babası Muhammed al-Baqir ← Jabir b. 'Abdillah رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Müslim rivayet etmiştir: Sahîh-i Müslim, Kitâbü's-Sıyâm, Ramazan Ayında Yolcunun Oruç Tutmasının ve Tutmamasının Cevazı Bâbı, Hadis No. 1114a.

DERECE: SAHİH — Sahîh-i Müslim'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/muslim:1114a

BU HADİSİN DERSLERİ

Oruca devam edenleri neden ***"asiler"*** diye nitelendirdi? İmam Nevevî şöyle açıklar: Çünkü onlara düşmana karşı güç kazanmaları için oruç açmalarını ***emretmişti***, fakat onlar oruçlarına devam ettiler. Normal durumda yolcu seçim yapabilir; fakat lider savaşın maslahatı için oruç açmayı emrettiğinde ***itaat daha üstündür***.

Bu ruhsat Allah'ın şu sözüne dayanır: ***"Allah sizin için kolaylık ister, zorluk istemez"*** (Bakara 2:185) — İbn Kesîr Tefsiri 2:185.

Bu hadis ayrıca, nafile bir ibadet gibi görünen konularda bile Resûlullah'a ﷺ itaatin öne alınması gerektiğini gösterir. Oruç tutmak güzeldir; fakat o daha büyük bir maslahat için oruç açmayı emrettiğinde

oruç açmak ibadetin ta kendisidir. Din, bizim daha ağır saydığımızla değil, Allah'ın ve Resûlü'nün istediğiyle ölçülür.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

"DİLEYEN ORUÇ TUTSUN"

İbn Abbas رضى الله عنهما aynı olayı başka bir açıdan anlatır ve hükmünü özetler:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4279

حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ طَاوُسٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ سَافَرَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فِي رَمَضَانَ، فَصَامَ حَتَّى بَلَغَ عُسْفَانَ، ثُمَّ دَعَا بِإِنَاءٍ مِنْ مَاءٍ فَشَرِبَ نَهَارًا، لِيُرِيَهُ النَّاسَ، فَأَفْطَرَ حَتَّى قَدِمَ مَكَّةَ. قَالَ وَكَانَ ابْنُ عَبَّاسٍ يَقُولُ صَامَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فِي السَّفَرِ وَأَفْطَرَ، فَمَنْ شَاءَ صَامَ، وَمَنْ شَاءَ أَفْطَرَ.

TERCÜME:

Tâvûs, İbn Abbas'tan رضى الله عنهما rivayet ediyor; o şöyle dedi: Resûlullah ﷺ Ramazan ayında yolculuğa çıktı ve Usfân'a varıncaya kadar oruç tuttu. Sonra bir kap su istedi ve gündüz vakti ***insanlar görsün diye*** içti; Mekke'ye varıncaya kadar da oruç tutmadı. İbn Abbas dedi ki: **"Resûlullah ﷺ (yolculukta) hem oruç tuttu hem de tutmadı; dileyen oruç tutar, dileyen tutmaz."**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): 'Ali b. 'Abdillah al-Madini ← Jarir b. 'Abd al-Hamid ← Mansur b. al-Mu'tamir ← Mujahid b. Jabr ← Tawus b. Kaisan ← 'Abdullah b. 'Abbas رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Buhârî rivayet etmiştir: Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Meğâzî, Ramazan'da Fetih Gazvesi Bâbı, Hadis No. 4279.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4279

BU HADİSİN DERSLERİ

Resûlullah ﷺ insanlar ona uymaya cesaret etsin diye gündüz vakti ***halkın gözü önünde*** içti. Bu, ***örnek olarak*** liderliktir: lider sadece ruhsata izin vermekle kalmaz, onu bizzat uygular ki uyanlar onu kullanırken kendilerini suçlu hissetmesin.

İbn Abbas'ın vardığı sonuç —***"dileyen oruç tutar, dileyen tutmaz"***— fıkhî bir hükmün temeli olmuştur: yolcunun Ramazan orucunu açması ve başka günlerde kaza etmesi caizdir. Oruç zorlamıyorsa devam edilebilir; zorluyorsa ya da önemli bir görev için güçten düşürüyorsa açmak daha faziletlidir. (Hanefî mezhebine göre zorluk yoksa yolcunun oruç tutması daha faziletlidir; Bakara 2:184: "Oruç tutmanız sizin için daha hayırlıdır.")

RAMAZAN: ZAFER AYI

Siyerdeki en büyük iki zaferin ***Ramazan*** ayında gerçekleşmesi bir tesadüf değildir: hicretin 2. yılı 17 Ramazan'da ***Bedir Savaşı*** ve hicretin 8. yılı Ramazan'ında ***Mekke'nin Fethi***. Kur'an'ın indirildiği ay, Allah'ın yardımını bol bol indirdiği aydır.

KONU	BEDİR VE MEKKE'NİN FETHİ
Ay	İkisi de Ramazan'da
Ordu sayısı	313 kişi → 10.000 kişi
Durum	Zayıf ve az → güçlü ve çok
Sonuç	"Furkan Günü" → Mekke fethedildi
Tutum: Resûlullah ﷺ	İçten ve ısrarlı dua → tevazu ve affedicilik

Ramazan ***sabır, takvâ ve disiplin*** öğretir. Oruçlu olarak kavurucu güneş altında yürüyen, sonra oruç açması emredilince itaat eden bir ordu; işte Ramazan'ın şekillendirdiği ordu. Bugün bizim için Ramazan, kendi kalbimizi heva ve heves putlarından "fethetme" fırsatıdır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DÖNÜLECEK YERE DÖNÜŞ

Sekiz yıl önce Resûlullah ﷺ Mekke'den geceleyin bir ***kaçak*** olarak ayrılmış, Ebû Bekir رضى الله عنه ile Sevr Mağarası'nda gizlenmişti (7. kitap). Şimdi on bin kişinin önderi olarak dönüyordu. Allah bu dönüşü başından beri vaat etmişti:

"Kur'an'ı sana farz kılan (Allah), elbette seni dönülecek yere döndürecektir" (Kasas 28:85) — İbn Kesîr Tefsiri 28:85.

İbn Abbas رضى الله عنهما, bu âyetteki ***"dönülecek yer"*** (meâd) ifadesini ***Mekke*** olarak tefsir etmiştir (Sahîh-i Buhârî 4773). İbn Kesîr, bazı âlimlerin bu âyetin, onun Mekke'yi özlediği hicret yolculuğu sırasında indiğini söylediğini zikreder. Bu vaat sekiz yıl sonra, hicretin 8. yılı Ramazan ayında yerine geldi.

Resûlullah'ın ﷺ Mekke'ye olan sevgisi, Mekke'deki bir pazar yeri olan Hazvere'de dururken söylediği sözlerde görülür: ***"Allah'a yemin olsun ki sen Allah'ın yeryüzünün en hayırlısı ve Allah'a en sevimli olanısın. Eğer senden çıkarılmasaydım asla çıkmazdım."*** (Câmi'u't-Tirmizî 3925, Tirmizî hasen sahih demiştir.)

Ders: Vakti uzak görünse de ***Allah'ın vaadi mutlaka gerçekleşir***. Hak uğruna yurdundan kovulan kişi hiçbir şey kaybetmez; Allah sevdiğini ona daha şerefli bir şekilde geri verir. Allah onu geri döndürdüğünde de o, intikamla değil ***affederek*** döndü.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

İBRÂHİM'İN HAREM İÇİN DUASI

Mekke sıradan bir şehir değildir. O, ***İbrâhim aleyhisselâmın duası*** üzerine kurulmuş bir şehirdir ve içinde insanlar için kurulan ilk ibadet evi bulunur:

"Şüphesiz insanlar için kurulan ilk ev, Mekke'deki Kâbe'dir" (Âl-i İmrân 3:96) — İbn Kesîr Tefsiri 3:96.

Eşini ve oğlu İsmâil'i o çorak vadide bırakırken İbrâhim aleyhisselâm şöyle dua etti: ***"Rabbim! Bu şehri güvenli kıl. Beni ve oğullarımı putlara tapmaktan uzak tut"*** (İbrâhim 14:35) — İbn Kesîr Tefsiri 14:35.

Tarihin ironisine bakın. İbrâhim, Mekke'nin ***güvenli*** olması ve neslinin ***putlardan uzak tutulması*** için dua etti. Fakat birkaç asır sonra onun inşa ettiği Kâbe ***360 putla*** çevrilmişti; onun kendi soyu olan Kureyş de bu putların bekçileri olmuştu. Üstelik güvenli olması gereken topraklar, Harem'de Huzâa'ya yapılan saldırıyla kirletilmişti.

İbrâhim, Kâbe'nin bir ibadet merkezi olması için de dua etti: ***"Rabbimiz! (Onları buraya) namazı dosdoğru kılsınlar diye (yerleştirdim)"*** (İbrâhim 14:37) — İbn Kesîr Tefsiri 14:37.

Resûlullah ﷺ, ***İbrâhim'in duasının cevabıdır***; bizzat kendisi, babası İbrâhim'in duası olduğunu söylemiştir (Ahmed rivayet etmiştir). Mekke'nin Fethi bu duanın tam olarak kabul edildiği andır: Kâbe putlardan temizlendi, Harem yeniden güvenli oldu ve Allah'ın Evi'nin etrafında namaz kılındı. Bu kıssa 21. kitapta anlatılacaktır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ABBAS'IN HİCRETİ

Yolculuk sırasında bazı duygulu karşılaşmalar yaşandı. İlki, bizzat Resûlullah'ın ﷺ amcası ***Abbas b. Abdülmuttalib*** رضی اللہ عنہ ile oldu.

SİYER NOTU: CUHFE'DEKİ KARŞILAŞMA

Siyercilerin zikrettiğine göre Abbas, Medine'ye ***hicret etmek*** için ailesiyle birlikte Mekke'den çıktı ve Resûlullah ﷺ ile ***Cuhfe***'de karşılaştı (bazı rivayetlere göre Zülhuleyfe'de). Resûlullah ailesinin Medine'ye gönderilmesini emretti; Abbas ise Mekke'ye yürüyen orduya katıldı. Böylece o, Mekke'nin fethinden önceki ***son muhacir*** oldu.

Bazı âlimler, Abbas'ın çok önceden gizlice Müslüman olduğunu ve Resûlullah'a ﷺ haber ulaştırmak için Mekke'de kaldığını söyler. Bu, tartışılan bir ***tarihçi görüşüdür***; kesin olan şu ki, o Mekke'nin Fethinden önce Müslümanlığını açığa vurmuştur.

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye (İbn İshak rivayeti) — Mekke'nin Fethi bölümü; İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-Nihâye.
İbn Hacer, el-İsâbe — Abbas b. Abdülmuttalib biyografisi.

Abbas'ın varlığı çok önemliydi; çünkü onun Kureyş arasında ***yüksek bir mevkii*** vardı ve Ebû Süfyân ile eski bir dostluğu bulunuyordu. Çok geçmeden Merrüzzahrân'da Ebû Süfyân ile Resûlullah ﷺ arasında köprü olan o olacaktı. Allah, kıssanın her parçasını yerli yerine koyar.

Ders: ***Hicret ve tövbe kapısı*** son ana kadar açıktır. Abbas son anda geldi; yine de kabul edildi ve ikram gördü. Resûlullah ﷺ ona çok saygı gösterirdi ve kişinin amcasının babası gibi olduğunu söylemişti (Sahîh-i Müslim 983).

BİR ZAMANLAR EZİYET EDEN İKİ AKRABA

İkinci karşılaşma daha da dokunaklıydı. Bir zamanlar ***en çok eziyet etmiş*** iki Kureyşli, Resûlullah'ın ﷺ huzuruna Müslüman olmak için geldi: onun amcasının oğlu ***Ebû Süfyân b. el-Hâris*** b. Abdülmuttalib ile ***Abdullah b. Ebî Ümeyye***; o, mü'minlerin annesi Ümmü Seleme رضى الله عنها ile kardeşti.

SİYER NOTU: NÎKU'L-UKÂB'DA

İbn İshak'ın rivayetine göre ikisi Resûlullah ile ﷺ Mekke ile Medine arasındaki ***Nîku'l-Ukâb*** mevkiinde karşılaştılar; fakat o, geçmişteki ağır eziyetleri yüzünden önce onları kabul etmek istemedi. Ebû Süfyân b. el-Hâris yıllarca ona şiirlerle hakaret etmişti. Ümmü Seleme şöyle ricada bulundu: "Ey Allah'ın Resûlü, amcanın oğlu ve kayınbiraderin!"

Rivayete göre Ali b. Ebî Tâlib رضى الله عنه, Ebû Süfyân b. el-Hâris'e şöyle öğüt verdi: "Resûlullah'ın ﷺ karşısına önünden gel ve ona, Yûsuf'un kardeşlerinin Yûsuf'a söylediğini söyle; çünkü o, kimsenin sözünün kendisininkinden daha güzel olmasını istemez." O da öyle yaptı; Resûlullah ﷺ da Yûsuf aleyhisselâmın cevabıyla karşılık verdi. İkisi de Müslüman oldu ve Ebû Süfyân b. el-Hâris daha sonra ***Huneyn'de Resûlullah'ın ﷺ yanında sebat etti***.

Bu kıssa ***siyer rivayetidir***; Ebû Süfyân b. el-Hâris'in Huneyn'deki sebatı ise Sahîh-i Müslim 1775'te sahih olarak geçer.

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye (İbn İshak rivayeti) — Mekke'nin Fethi bölümü; İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-Nihâye.

Yûsuf'un kardeşlerinin sözü: ***"Allah'a andolsun ki, Allah seni bize gerçekten üstün kılmıştır"*** (Yûsuf 12:91) — İbn Kesîr Tefsiri 12:91.

Ve Yûsuf'un —Resûlullah'ın ﷺ tekrarladığı— cevabı: ***"Bugün size kınama yok"*** (Yûsuf 12:92) — İbn Kesîr Tefsiri 12:92.

Aynı söz —***"Bugün size kınama yok"***— siyer rivayetine göre Resûlullah ﷺ tarafından fetih günü bütün Mekke halkına bir kez daha tekrarlanacaktır (21. kitap). Onun affı kendi akrabalarıyla başladı.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

MERRÜZZAHRÂN'DAKİ ATEŞLER

İslâm ordusu, Mekke'ye yaklaşık bir günlük mesafedeki ***Merrüzzahrân***'da ordugâh kurdu ve Kureyş hâlâ bunun farkında değildi. Resûlullah ﷺ her grubun ateş yakmasını emretti; öyle ki vadi ***binlerce kamp ateşiyle*** doldu. Urve b. ez-Zübeyr olanları şöyle anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4280

حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ هِشَامٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ لَمَّا سَارَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم عَامَ الْفَتْحِ فَبَلَغَ ذَلِكَ قُرَيْشًا، خَرَجَ أَبُو سُفْيَانَ بْنُ حَرْبٍ وَحَكِيمُ بْنُ حِزَامٍ وَبُدَيْلُ بْنُ وَرْقَاءَ يَلْتَمِسُونَ الْخَبَرَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فَأَقْبَلُوا يَسِيرُونَ حَتَّى أَتَوْا مَرَّ الظَّهْرَانِ، فَإِذَا هُمْ بِنِيرَانٍ كَأَنَّهَا نِيرَانُ عَرَفَةَ، فَقَالَ أَبُو سُفْيَانَ مَا هَذِهِ لَكَأَنَّهَا نِيرَانُ عَرَفَةَ. فَقَالَ بُدَيْلُ بْنُ وَرْقَاءَ نِيرَانُ بَنِي عَمْرٍو. فَقَالَ أَبُو سُفْيَانَ عَمْرٌو أَقَلُّ مِنْ ذَلِكَ. فَرَآهُمْ نَاسٌ مِنْ حَرَسِ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فَأَدْرَكُوهُمْ فَأَخَذُوهُمْ، فَأَتَوْا بِهِمْ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فَأَسْلَمَ أَبُو سُفْيَانَ، فَلَمَّا سَارَ قَالَ لِلْعَبَّاسِ احْبِسْ أَبَا سُفْيَانَ عِنْدَ حَطْمِ الْخَيْلِ حَتَّى يَنْظُرَ إِلَى الْمُسْلِمِينَ. فَحَبَسَهُ الْعَبَّاسُ، فَجَعَلَتِ الْقَبَائِلُ تَمُرُّ مَعَ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم تَمُرُّ كَتِيبَةً كَتِيبَةً عَلَى أَبِي سُفْيَانَ، فَمَرَّتْ كَتِيبَةٌ قَالَ يَا عَبَّاسُ مَنْ هَذِهِ قَالَ هَذِهِ غِفَارُ. قَالَ مَا لِي وَلِغِفَارَ ثُمَّ مَرَّتْ جُهَيْنَةُ، قَالَ مِثْلَ ذَلِكَ، ثُمَّ مَرَّتْ سَعْدُ بْنُ هُذَيْمٍ، فَقَالَ مِثْلَ ذَلِكَ، وَمَرَّتْ سُلَيْمٌ، فَقَالَ مِثْلَ ذَلِكَ، حَتَّى أَقْبَلَتْ كَتِيبَةٌ لَمْ يَرَ مِثْلَهَا، قَالَ مَنْ هَذِهِ قَالَ هَؤُلاَءِ الأَنْصَارُ عَلَيْهِمْ سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ مَعَهُ الرَّايَةُ. فَقَالَ سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ يَا أَبَا سُفْيَانَ الْيَوْمَ يَوْمُ الْمَلْحَمَةِ، الْيَوْمَ تُسْتَحَلُّ الْكَعْبَةُ. فَقَالَ أَبُو سُفْيَانَ يَا عَبَّاسُ حَبَّذَا يَوْمُ الذِّمَارِ. ثُمَّ جَاءَتْ كَتِيبَةٌ، وَهْىَ أَقَلُّ الْكَتَائِبِ، فِيهِمْ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم وَأَصْحَابُهُ، وَرَايَةُ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم مَعَ الزُّبَيْرِ بْنِ الْعَوَّامِ، فَلَمَّا مَرَّ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم بِأَبِي سُفْيَانَ قَالَ أَلَمْ تَعْلَمْ مَا قَالَ سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ قَالَ مَا قَالَ. قَالَ كَذَا وَكَذَا. فَقَالَ كَذَبَ سَعْدٌ، وَلَكِنْ هَذَا يَوْمٌ يُعَظِّمُ اللَّهُ فِيهِ الْكَعْبَةَ، وَيَوْمٌ تُكْسَى فِيهِ الْكَعْبَةُ. قَالَ وَأَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم أَنْ تُرْكَزَ رَايَتُهُ بِالْحَجُونِ. قَالَ عُرْوَةُ وَأَخْبَرَنِي نَافِعُ بْنُ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ قَالَ سَمِعْتُ الْعَبَّاسَ يَقُولُ لِلزُّبَيْرِ

بْنِ الْعَوَّامِ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، هَا هُنَا أَمَرَكَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم أَنْ تَرْكُزَ الرَّايَةَ، قَالَ وَأَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَوْمَئِذٍ خَالِدَ بْنَ الْوَلِيدِ أَنْ يَدْخُلَ مِنْ أَعْلَى مَكَّةَ مِنْ كَدَاءٍ، وَدَخَلَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم مِنْ كُدَا، فَقُتِلَ مِنْ خَيْلِ خَالِدٍ يَوْمَئِذٍ رَجُلاَنِ حُبَيْشُ بْنُ الأَشْعَرِ وَكُرْزُ بْنُ جَابِرٍ الْفِهْرِيُّ.

TERCÜME:

Hişâm'dan, o da babasından (Urve) rivayet ediyor; şöyle dedi: Resûlullah ﷺ fetih yılı yola çıkınca ve haber Kureyş'e ulaşınca, ***Ebû Süfyân b. Harb, Hakîm b. Hizâm ve Büdeyl b. Verkâ*** Resûlullah ﷺ hakkında haber toplamak için çıktılar. Yürüyerek ***Merrüzzahrân***'a vardılar. Bir de baktılar ki ***Arafat ateşleri gibi ateşler***. Ebû Süfyân: "Bu nedir? Sanki Arafat ateşleri!" dedi. Büdeyl b. Verkâ: "Bunlar Amr oğullarının (Huzâa'nın) ateşleri" dedi. Ebû Süfyân: "Amr oğulları bundan daha azdır" dedi. Derken Resûlullah'ın ﷺ nöbetçilerinden bazıları onları gördü, peşlerine düşüp yakaladı ve Resûlullah'a ﷺ getirdi. ***Böylece Ebû Süfyân Müslüman oldu.*** (Ordu) hareket edince Abbas'a şöyle buyurdu: **"Ebû Süfyân'ı atların sıkıştığı dar geçitte tut ki Müslümanları görsün."** Abbas onu tuttu; Nebî ﷺ ile birlikte olan kabileler birlik birlik Ebû Süfyân'ın önünden geçmeye başladı. Bir birlik geçti; "Ey Abbas, bunlar kim?" dedi. Abbas: "Bunlar Gıfâr" dedi. "Benim Gıfâr'la ne işim var?" dedi. Sonra Cüheyne geçti, aynısını söyledi; sonra Sa'd b. Huzeym, aynısını söyledi; sonra Süleym, aynısını söyledi. Nihayet benzerini hiç görmediği bir birlik geldi. "Bunlar kim?" dedi. Abbas: "Bunlar Ensâr; başlarında sancağı taşıyan Sa'd b. Ubâde var" dedi. Sa'd b. Ubâde: "Ey Ebû Süfyân, ***bugün kan dökme günüdür; bugün Kâbe'ye dokunulmazlık yoktur.***" dedi. Ebû Süfyân: "Ey Abbas, ne güzel (koruma) günü!" dedi. Sonra en küçük birlik geldi; içinde Resûlullah ﷺ ve ashâbı vardı; Nebî'nin ﷺ sancağını ez-Zübeyr b. el-Avvâm taşıyordu. Resûlullah ﷺ Ebû Süfyân'ın yanından geçerken Ebû Süfyân: "Sa'd b. Ubâde'nin ne dediğini bilmiyor musun?" dedi. "Ne dedi?" diye sordu. "Şöyle şöyle dedi" deyince şöyle buyurdu: **"Sa'd yanıldı.** *Bilakis bugün, Allah'ın Kâbe'yi yücelttiği ve Kâbe'ye örtünün giydirildiği gündür.***"** Resûlullah ﷺ sancağının Hacûn'a dikilmesini emretti. Urve dedi ki: Nâfi' b. Cübeyr b. Mut'im bana şöyle haber verdi: Abbas'ın ez-Zübeyr'e şöyle dediğini işittim: "Ey Ebû Abdullah, Resûlullah ﷺ sancağı buraya dikmeni emretmişti." O gün Resûlullah ﷺ Hâlid b. el-Velîd'e Mekke'nin yukarı tarafından Kedâ'dan girmesini emretti; Nebî ﷺ ise Küdâ'dan girdi. O gün Hâlid'in süvarilerinden iki kişi şehit oldu: Hubeyş b. el-Eş'ar ve Kürz b. Câbir el-Fihrî.

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): 'Ubaid b. Isma'il ← Ebû Usamah Hammad b. Usamah ← Hişam b. 'Urwah ← babası 'Urwah b. al-Zubair (mürsel olarak); Urve dedi ki: bana şu haber verdi: Nafi' b. Jubair b. Mut'im ← al-'Abbas b. 'Abd al-Muttalib رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî rivayet etmiştir: Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Meğâzî, Fetih Günü Nebî'nin ﷺ Sancağı Nereye Diktiği Bâbı, Hadis No. 4280.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.
Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4280

BU HADİSİN DERSLERİ

Ebû Süfyân bu ateşleri ***Arafat ateşlerine*** benzetti; hac mevsiminde Arafat vadisini dolduran hacıların ateşleri. Böylesine büyük bir ateş denizi için aklına gelen tek benzetme buydu. Bu strateji, Kureyş'i savaşmadan teslim olmaları için ***yıldırmayı*** amaçlıyordu; böylece iki tarafın canı da kurtulacaktı.

Büdeyl b. Verkâ'nın sözüne de dikkat edin: "Bunlar Amr oğullarının (Huzâa'nın) ateşleri." Kendisi de Huzâalıydı; fakat kavminin artık on bin kişilik ordunun bir parçası olduğunu bilmiyordu. Resûlullah'ın ﷺ gizliliği gerçekten başarıya ulaşmıştı.

EBÛ SÜFYÂN'IN MÜSLÜMAN OLUŞU

Buhârî'nin hadisi kısaca şöyle der: ***"Böylece Ebû Süfyân Müslüman oldu."*** Siyer kitapları o belirleyici geceyi ayrıntılı olarak anlatır.

SİYER NOTU: ÇADIRDA BİR GECE — RESÛLULLAH ﷺ

İbn İshak'ın rivayetine göre Abbas, ***beyaz katıra*** —Resûlullah'ın ﷺ katırına— binerek, Kureyş'e haber ulaştırıp onların gelip eman istemelerini sağlayacak birini bulmak umuduyla Mekke'ye doğru gitti. Ebû Süfyân'ın sesini duydu ve onu terkisine alarak Resûlullah'ın ﷺ çadırına getirdi. Ömer'in çadırının önünden geçerken Ömer, Ebû Süfyân'ı tanıdı ve onu öldürmek için izin istemeye koştu; Abbas ise onun için eman istedi.

Resûlullah ﷺ Abbas'a: "Onu çadırına götür, sabah bana getir" buyurdu. Sabah olunca şöyle sordu: ***"Yazık sana ey Ebû Süfyân! Allah'tan başka ilah olmadığını anlamanın vakti gelmedi mi?"*** Ebû Süfyân: "Allah ile birlikte başka bir ilah olsaydı bana yardım ederdi" dedi. Sonra onun peygamberliğini sordu; Ebû Süfyân içinde hâlâ bir şey bulunduğunu söyledi. Sonunda Abbas'ın ısrarıyla ***şehâdet getirdi***.

Bu konuşmanın ayrıntıları ***siyer rivayetidir***; Ebû Süfyân'ın Merrüzzahrân'da Müslüman oluşu ise yukarıdaki Buhârî hadisinde sahih olarak geçer.

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye (İbn İshak rivayeti) — Mekke'nin Fethi bölümü; İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-Nihâye.

Resûlullah'ın ﷺ ahlâkının yüceliğine bakın. Karşısındaki adam, yıllarca Uhud'da ve Hendek'te Kureyş'e önderlik eden ***düşmanların lideriydi***. Yine de ondan intikam almadı; aksine onu ***kurtuluşa davet etti***. Siyer kitapları ayrıca ona bir ikramda bulunduğunu zikreder: evine giren güvende olacaktı. Bu husus Sahîh-i Müslim 1780'de sahih olarak geçer ve 21. kitapta açıklanacaktır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HAKÎM B. HİZÂM: BOŞA GİTMEYEN İYİLİK

Buhârî'nin Merrüzzahrân hadisinde Ebû Süfyân yalnız çıkmamıştı. Yanında ***Hakîm b. Hizâm*** vardı; mü'minlerin annesi Hatice رضى الله عنها ile kardeş çocuğu ilişkisi olan ve Kureyş'in en saygın ileri gelenlerinden biri. O da Mekke'nin Fethi yılında Müslüman oldu.

SİYER NOTU: KÂBE'NİN İÇİNDE DOĞDU

İmam Müslim Sahîh'inde Hakîm b. Hizâm'ın ***Kâbe'nin içinde doğduğunu***, altmış yıl cahiliyede ve altmış yıl İslâm'da yaşadığını zikreder. Peygamberlikten önce Resûlullah'ın ﷺ yakın dostuydu ve Zeyd b. Hârise adlı köleyi halası Hatice'ye hediye etmişti.

Kâbe'de doğduğuna dair söz ***İmam Müslim'in ve tarihçilerin ifadesidir***, Resûlullah'ın ﷺ sözü değildir; Zeyd kıssası ise siyer rivayetidir.

KAYNAK:
Sahîh-i Müslim, Kitâbü'l-Büyû', 1532 numaralı hadisten sonra.
İbn Hacer, el-İsâbe — Hakîm b. Hizâm biyografisi.

Müslüman olduktan sonra Hakîm, Resûlullah'a ﷺ cahiliye döneminde yaptığı iyiliklerin —sadaka vermek, köle azat etmek ve akrabalık bağlarını gözetmek— sevap getirip getirmeyeceğini sordu. Şöyle cevap verdi: ***"Daha önce yaptığın iyiliklerle birlikte Müslüman oldun."*** (Sahîh-i Buhârî 1436). Cahiliye döneminde yüz köle azat etmiş ve yüz deve sadaka vermişti; Müslüman olduktan sonra da aynısını yaptı (Sahîh-i Buhârî 2538).

Hakîm ayrıca ***izzet-i nefis*** hakkında büyük bir ders aldı. Resûlullah'tan ﷺ mal istedi, verildi; yine istedi, yine verildi. Sonra şöyle buyurdu: ***"Bu mal yeşil ve tatlıdır… Veren el, alan elden daha hayırlıdır."*** O günden sonra Hakîm, Resûlullah'tan ﷺ sonra hiç kimseden bir şey almayacağına yemin etti; hatta Ebû Bekir ile Ömer'in رضى الله عنهما verdiklerini bile reddetti (Sahîh-i Buhârî 1472).

Ders: ***İyilik asla boşa gitmez***. Hakîm'in cahiliyedeki güzel ahlâkı onu İslâm'a götüren bir köprü oldu ve İslâm onu kemale erdirdi. Etrafımızda, kalpleri açılmak için tek bir "Merrüzzahrân gecesi" bekleyen ne kadar çok iyi insan var.

BİRLİK BİRLİK

Mekke'ye hareket etmeden önce Resûlullah ﷺ, Abbas'a Ebû Süfyân'ı atların sıkıştığı ***dar geçitte*** tutmasını emretti ki İslâm ordusunun gücüne şahit olsun. Birlik birlik önünden geçtiler: ***Gıfâr, Cüheyne, Sa'd b. Huzeym, Süleym***. Ebû Süfyân her defasında "Benim bunlarla ne işim var?" diyordu.

Bu sözün derin bir anlamı vardır. Bu kabilelerin daha önce Kureyş'le ***hiçbir ilişkisi yoktu*** ve onlarla hiç savaşmamışlardı. Şimdi hepsi tek bir sancak altında geliyordu: ***Lâ ilâhe illallâh*** sancağı. İslâm, daha önce dağınık olan kabileleri birleştirmişti.

BİRLİK	AÇIKLAMA
Gıfâr	Ebû Zer el-Gıfârî'nin kavmi
Cüheyne	Medine'nin batı sahilindeki kabile
Sa'd b. Huzeym	Kuzeyden bir Kudâa kabilesi
Süleym	Daha önce İslâm'a düşman olan kabile
Ensar	Sa'd b. Ubâde komutasında
Birlik: Resûlullah ﷺ	En küçüğü; sancak ez-Zübeyr'in elinde

Dikkat çekici bir husus: Resûlullah'ın ﷺ birliği ***en küçüğüydü*** (ekalluhâ). Büyük bir lider, etrafında en büyük birliğe ihtiyaç duymaz; onun gücü bütün ordunun ***güveninde*** ve itaatindedir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

"ALLAH'IN KÂBE'Yİ YÜCELTTİĞİ GÜN"

Ensâr birliği geçerken komutanları ***Sa'd b. Ubâde*** رضى الله عنه Ebû Süfyân'a seslendi: ***"Bugün öldürme günüdür; bugün Kâbe'ye dokunulmazlık yoktur!"*** Bu sözler, Kureyş'in elinde yıllarca çekilen acıları hatırlayan bir kahramanın coşkusundan doğmuştu.

Fakat Resûlullah ﷺ hemen onu düzeltti: ***"Sa'd yanıldı. Bilakis bugün, Allah'ın Kâbe'yi yücelttiği ve Kâbe'ye örtünün giydirildiği gündür."*** Mekke'nin Fethinin mesajı budur: intikam değil, Allah'ın Evi'nin ***şerefinin iadesi***; onu putlardan temizlemek ve İbrâhim aleyhisselâmın tevhidine geri döndürmek.

> **SİYER NOTU: "BUGÜN MERHAMET GÜNÜDÜR"**
>
> Bazı siyer kitaplarına göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: ***"Bugün merhamet günüdür (el-yevmü yevmü'l-merhame)"***; sancağı Sa'd'dan alıp oğlu ***Kays b. Sa'd***'a verdi ki sancak ailesinden çıkmasın ve Sa'd'ın gönlü kırılmasın.
>
> "Merhamet günü" lafzı ***Sahîh-i Buhârî'de yoktur***; senedi tartışılan bir siyer rivayetidir ve bazı âlimler onu zayıf saymıştır. Sahih lafız "Allah'ın Kâbe'yi yücelttiği gün"dür. Bununla birlikte anlamı, Mekke'nin Fethindeki olayların bütünüyle uyumludur.
>
> **KAYNAK:**
> İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye (İbn İshak rivayeti) — Mekke'nin Fethi bölümü; İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-Nihâye.
> İbn Hacer, Fethu'l-Bârî — 4280 numaralı hadisin şerhi.

Ders: Resûlullah ﷺ hatayı ***hikmetle*** düzeltti: Sa'd'ı mahcup etmedi, Ensâr'ın hizmetini görmezden gelmedi, fakat ilkede kararlıydı. Sancağının Mekke'nin yukarı tarafındaki ***Hacûn***'a dikilmesini emretti. Yarın Mekke fethedilecekti.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

SA'D B. UBÂDE: ENSÂR'IN ÖNDERİ

Resûlullah'ın ***Sa'd bin 'Ubadah*** uyardığı Ensâr sancaktarı Sa'd b. Ubâde ﷺ kimdir? Merrüzzahrân'daki sözleri onun bütün şahsiyetinin ölçüsü yapılamaz. O, Ensâr'ın en büyük şahsiyetlerinden biridir.

SİYER NOTU: HAZREC'İN LİDERİ

Sa'd b. Ubâde ***Hazrec kabilesinin lideriydi*** ve İkinci Akabe Biatı'nda Resûlullah'a ﷺ biat eden on iki temsilciden (nukabâ) biriydi. ***Cömertliğiyle*** tanınırdı; siyerciler evinde sofranın hiç kalkmadığını ve Suffe ehlinden pek çoğunu ağırlamak için evine götürdüğünü zikreder.

Resûlullah'ın ﷺ vefatından sonra Şam'a taşındı ve Havran'da vefat etti. Bu ayrıntılar ***siyer rivayetidir***.

KAYNAK:
İbn Hacer, el-İsâbe — Sa'd b. Ubâde biyografisi.

İbn Abbas رضى الله عنهما rivayet eder: Sa'd'ın annesi, o yanında yokken vefat etti. Sa'd, Resûlullah'a ﷺ annesi adına verilecek sadakanın ona fayda verip vermeyeceğini sordu. Evet, cevabını aldı. Bunun üzerine Sa'd şöyle dedi: ***"Seni şahit tutarım ki Mihrâf bahçem onun için sadakadır."*** (Sahîh-i Buhârî 2756). Vefat etmiş annesi için bütün bir bahçe sadaka edildi; işte Sa'd'ın ruhu buydu.

Dolayısıyla Sa'd'ın Merrüzzahrân'daki çağrısı bağlamı içinde anlaşılmalıdır: Müslümanların yirmi yıl boyunca Kureyş'in elinde çektiği acılara şahit olmuş bir Ensâr kahramanının coşkusu. Resûlullah ﷺ bu ***coşkunun yönünü düzeltti***, onu söndürmedi; siyer rivayetine göre sancak da oğlu Kays aracılığıyla ailesinde kaldı.

Ders: ***Şerefli bir insan da bir söz hatası yapabilir*** ve doğru bir uyarı onun izzetini düşürmez. İnsanları bütün hayatlarıyla değerlendiririz; tıpkı Resûlullah'ın ﷺ Hâtıb'ı Bedir'iyle, Sa'd'ı da fedakârlıklarıyla değerlendirdiği gibi.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BİRİNCİ KISMIN KAYNAKLARI

Mekke'nin Fethi kıssası iki tür kaynakla rivayet edilir. Aradaki farkı anlamak, ***kesin olanı rivayet edilenden*** ayırmamıza yardım eder.

OLAY	KAYNAK VE DERECE
Hâtıb'ın mektubu ve Mümtehine Sûresi	Sahîh-i Buhârî 4274
Ramazan'da 10.000 kişiyle çıkış	Sahîh-i Buhârî 4276
Kürâu'l-Gamîm'de oruç açma	Sahîh-i Müslim 1114
Merrüzzahrân'daki ateşler; Ebû Süfyân'ın Müslüman oluşu	Sahîh-i Buhârî 4280
Vetîr baskını	Siyer kitapları (İbn İshak, Vâkıdî)
Amr b. Sâlim'in şiiri	Siyer kitapları; senedi tartışmalı
Medine'de Ebû Süfyân	Siyer kitapları
"Bugün merhamet günüdür"	Siyer rivayeti; zayıf sayılmıştır

Kıssanın ana çerçevesi —antlaşmanın çiğnenmesi, gizlilik, Hâtıb'ın mektubu, Ramazan'daki yürüyüş, Merrüzzahrân'daki ateşler ve Ebû Süfyân'ın Müslüman oluşu— ***sahih hadislerle sabittir***. Diğer ayrıntılar kıssayı canlandırır; biz de onları dürüstçe siyer rivayeti olarak aktarırız.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

FETİHTEN ÖNCE VE SONRA

Mekke'nin Fethi yalnızca tarihî bir olay değildir. Kur'an onu insanların fedakârlığını değerlendirmede bir ayırım çizgisi yapmıştır. Kimi, İslâm henüz zayıf ve sayıları azken fedakârlık etti; kimi de İslâm galip geldikten ve herkes akın akın ona girdikten sonra. İkisi de hayırlıdır, fakat dereceleri eşit değildir.

KUR'AN: HADÎD 57:10

Allah şöyle buyurur: "Sizden, fetihten önce harcayan ve savaşanlar (başkalarıyla) bir değildir. Onlar derece bakımından sonradan harcayan ve savaşanlardan daha büyüktür. Bununla beraber Allah hepsine de en güzel olanı (cenneti) vaat etmiştir."

Kaynak: Hadîd 57:10 — İbn Kesîr Tefsiri 57:10.

TEFSİR NOTU: HANGİ "FETİH"?

Müfessirler bu âyetteki "fetih" kelimesinin anlamında ihtilaf etmiştir. İbn Kesîr, âlimlerin çoğunluğuna göre bunun Mekke'nin Fethi olduğunu; eş-Şa'bî ve bazılarına göre ise Allah'ın Fetih 48:1'de "apaçık bir fetih" diye adlandırdığı Hudeybiye Antlaşması olduğunu zikreder.

Her iki görüş de aynı anlamı taşır: zor zamanlarda yapılan fedakârlık, kolay zamanlarda yapılandan daha değerlidir. Bu görüş tefsir kitaplarından nakledilmiştir; merfû bir hadis değildir.

"ASHÂBIMA SÖVMEYİN"

HADİS: UHUD KADAR ALTIN

Ebû Saîd el-Hudrî رضي الله عنه şöyle rivayet eder: Hâlid b. el-Velîd ile Abdurrahmân b. Avf arasında bir anlaşmazlık oldu ve Hâlid, Abdurrahmân'a sövdü. Bunun üzerine Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "Hiçbiriniz ashâbıma sövmesin. Sizden biri Uhud Dağı kadar altın infak etse, onlardan birinin bir müddüne, hatta yarısına bile ulaşamaz."

Derece: SAHİH — Sahîh-i Müslim 2541; ayrıca Sahîh-i Buhârî 3673 (Hâlid ile Abdurrahmân kıssası zikredilmeden).

Bu hadis Mekke'nin Fethi ile birlikte okunduğunda çok dikkat çekicidir. Hâlid b. el-Velîd fetihten birkaç ay önce Müslüman olmuştu (18. kitap); Abdurrahmân b. Avf ise İslâm'a ilk giren sekiz kişiden biriydi, iki kez hicret etmiş ve Bedir'e katılmıştı. Hâlid şerefli bir sahâbî ve "Allah'ın kılıcı"ydı (19. kitap); fakat ilk nesille kıyaslandığında onun fedakârlığı İslâm güçlendikten sonra gelmişti. Resûlullah ﷺ ona, malla yakalanamayacak dereceler bulunduğunu hatırlattı.

Bu, Resûlullah'ın ﷺ hata etmesine rağmen Hâtıb b. Ebî Belta'a gibi kimselere neden bu kadar ikram ettiğini de açıklar (12–15. bölümler). Hâtıb, "fetihten önce" fedakârlık edenlerdendi; Müslümanlar yalnızca üç yüz kadarken Bedir'e katılmıştı.

FETİH YILINDA MÜSLÜMAN OLANLAR

Kureyş'in pek çok ileri geleni fetih yılında ya da hemen sonrasında Müslüman oldu: Ebû Süfyân b. Harb, Hakîm b. Hizâm, Ebû Süfyân b. el-Hâris, Abdullah b. Ebî Ümeyye ve ikinci kısımda daha birçokları. Sıcak bir şekilde karşılandılar, hatta mevki verildi. İslâm, geç gelen hiç kimseye kapısını kapatmaz. Fakat Hadîd âyeti bize ilk nesli —İslâm'ı garipken omuzlayan Muhacir ve Ensâr'ı— takdir etmeyi öğretir.

DERS

Bir iyilik kolay ve popüler hâle gelinceye kadar katılmak için beklemeyin. Zor zamanlarda yapılan fedakârlık —caminin bütçesi henüz tamamlanmamışken bağış yapmak, hakikati henüz pek az kişi kabul ederken savunmak— Allah katında daha değerlidir. Sonradan gelen ise önce gelenlere saygı göstermelidir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BİRİNCİ KISMIN ŞAHSİYETLERİ

Birinci kısmın kıssası farklı kabilelerden pek çok şahsiyeti içerir. Aşağıdaki tablo onların kim olduğunu, Resûlullah ﷺ ile ilişkilerini ve bilgi kaynaklarını özetler. Akrabalık ilişkileri sıkça yanlış anıldığı için titizlikle kontrol edilmiştir.

ŞAHSİYET	KABİLE / YAKINLIK	BİRİNCİ KISIMDAKİ ROLÜ	KAYNAK
Ebû Süfyân b. Harb	Kureyş, Abdüşemsoğulları (Ümeyyeoğulları); Ümmü Habîbe'nin babası	Antlaşmayı yenilemek için Medine'ye gitti; Merrüzzahrân'da yakalandı ve Müslüman oldu	Sahîh-i Buhârî 7, 4280; siyer kitapları
Ümmü Habîbe (Remle bint Ebî Süfyân)	Ebû Süfyân'ın kızı; mü'minlerin annesi	Resûlullah'ın ﷺ yaygısını babasından esirgeyerek dürdü	Sünen-i Ebû Dâvûd 2107; siyer kitapları
Amr b. Sâlim el-Huzâî	Huzâa (Kâ'boğulları)	Vetîr baskınından sonra yardım isteyen şiiriyle Medine'ye geldi	Siyer kitapları
Büdeyl b. Verkâ	Huzâa	Resûlullah'a ﷺ şikâyette bulundu; sonra Merrüzzahrân'da Ebû Süfyân ile birlikte çıktı	Sahîh-i Buhârî 2731, 4280
Nevfel b. Muâviye ed-Dîlî	Benî Dîl; Bekir b. Abdümenât oğullarından (Kinâne)	Bekiroğullarının Vetîr'de Huzâa'ya yaptığı baskına önderlik etti	Siyer kitapları
Hâtıb b. Ebî Belta'a	Aslen Lahm kabilesinden; Esed b. Abdüluzzâ oğullarının (Kureyş) müttefiki	Kureyş'e mektup yazdı; Bedir ehli olduğu için affedildi	Sahîh-i Buhârî 3007, 4274
Ali b. Ebû Tâlib	Hâşimoğulları; amcaoğlu: Resûlullah ﷺ	Hâtıb'ın mektubunu Ravdatü Hâh'ta almak için gönderildi	Sahîh-i Buhârî 3007
Zübeyr b. Avvâm	Esed b. Abdüluzzâ oğulları; Safiyye bint Abdülmuttalib'in oğlu — halaoğlu: Resûlullah ﷺ	Ali ile birlikte mektubu aldı; sancağını taşıdığı birlik: Resûlullah ﷺ	Sahîh-i Buhârî 3007, 4280
el-Mikdâd b. Amr (b. el-Esved)	Aslen Behrâ'dan (Kudâa); Zühreoğullarının müttefiki	Ali ve ez-Zübeyr ile birlikte Ravdatü Hâh'a gitti	Sahîh-i Buhârî 3007
Abbâs b. Abdülmuttalib	Hâşimoğulları; amcası olduğu kişi: Resûlullah ﷺ	Hicret etti ve Cuhfe'de onunla karşılaştı; Ebû Süfyân'ı ona getirdi	Sahîh-i Müslim 983; Sahîh-i Buhârî 4280; siyer kitapları

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ŞAHSİYET	KABİLE / YAKINLIK	BİRİNCİ KISIMDAKİ ROLÜ	KAYNAK
Ebû Süfyân b. el-Hâris	Hâşimoğulları; el-Hâris b. Abdülmuttalib'in oğlu — Resûlullah'ın ﷺ amcasının oğlu, aynı zamanda süt kardeşi (Halîme tarafından emzirildi)	Nîku'l-Ukâb'da tövbe ederek geldi	Siyer kitapları; Sahîh-i Müslim 1775 (Huneyn'de)
Abdullah b. Ebî Ümeyye	Mahzûmoğulları; Âtike bint Abdülmuttalib'in oğlu — Resûlullah'ın ﷺ halasının oğlu; Ümmü Seleme'nin baba bir kardeşi	Ebû Süfyân b. el-Hâris ile birlikte tövbe ederek geldi	Siyer kitapları
Hakîm b. Hizâm	Esed b. Abdüluzzâ oğulları; Hatice'nin رضى الله عنها yeğeni (erkek kardeşi Hizâm'ın oğlu)	Merrüzzahrân'da Ebû Süfyân ve Büdeyl ile birlikte çıktı	Sahîh-i Buhârî 4280, 1436
Sa'd b. Ubâde	Hazrec (Sâideoğulları); Hazrec'in lideri	Ensâr'ın sancaktarı; "öldürme günü" sözü üzerine uyarıldı	Sahîh-i Buhârî 4280
Ebû Ruhm Külsûm b. Husayn el-Gıfârî	Gıfâr	Resûlullah ﷺ sefere çıktığında Medine'ye vekil bırakıldı	Siyer kitapları (İbn İshak)

SİYER NOTU: MEKTUBU TAŞIYAN KADIN

Sahih hadiste Hâtıb'ın mektubunu taşıyan kadının adı verilmez. İbn İshak onun adının Sâre olduğunu, Abdülmuttalib oğullarından bazılarının azatlı cariyesi (mevlât) olduğunu söyler; Medine'ye yardım istemeye geldiği de zikredilir. Vâkıdî başka bir isim verir. Bu isim ve ayrıntılar siyer rivayetidir ve kıssanın sahih özünü etkilemez.

Kaynak: İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye — Mekke'nin Fethi bölümü; İbn Hacer, Fethu'l-Bârî, 3007 numaralı hadisin şerhi.

DERS

Birinci kısmın şahsiyetleri farklı geçmişlerden gelir: müttefikler, düşmanlar, akrabalar ve sahâbîler. Kimi hata etti, kimi geç kaldı, kimi bir zamanlar eziyet etmişti. Resûlullah ﷺ her biriyle durumuna göre muamele etti: ihanete karşı kararlı, hataya karşı adil, tövbe edene karşı affedici.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

MEDİNE'DEN MERRÜZZAHRÂN'A DURAKLAR

16. bölüm, on bin kişilik ordunun Medine'den Mekke'ye güzergâhını kısaca anlatmıştı. Bu bölüm, birinci kısmın kıssasında geçen yerleri —Mekke'nin güneyindeki Vetîr'den şehrin kenarındaki Hacûn'a kadar— bir araya getirir ki okuyucu bu yolculuğu gözünde canlandırabilsin.

HADİS: KEDÎD'E KADAR ORUÇ

İbn Abbas رضى الله عنهما şöyle rivayet eder: Resûlullah ﷺ Ramazan ayında Fetih gazvesi için çıktı. Kudeyd ile Usfân arasındaki bir su olan Kedîd'e varıncaya kadar oruç tuttu; sonra orucunu açtı ve ay bitinceye kadar bir daha oruç tutmadı.

Derece: SAHİH — Sahîh-i Buhârî 4275; ayrıca Sahîh-i Buhârî 1944.

YER	OLAY	BUGÜN (YAKLAŞIK)	KAYNAK
el-Vetîr	Huzâa'ya ait, Bekiroğullarının baskın yaptığı su başı	Mekke'nin güneyinde; tam yeri tespit edilememektedir	Siyer kitapları; Yâkût, Mu'cemü'l-Büldân
Ravdatü Hâh	Hâtıb'ın mektubu, onu taşıyan kadından alındı	Mekke ile Medine arasında, Medine'ye yakın	Sahîh-i Buhârî 3007; Fethu'l-Bârî
el-Cuhfe	Abbas, hicret ederken Resûlullah ﷺ ile karşılaştı	Şam ve Mısır ahalisinin mîkâtı, Râbiğ yakınında	Siyer kitapları; Saudipedia, "Miqat al-Juhfah"
Nîku'l-Ukâb	Ebû Süfyân b. el-Hâris ve Abdullah b. Ebî Ümeyye tövbe ederek geldi	Mekke ile Medine arasında bir dağ geçidi; tam yeri kesin değildir	Siyer kitapları
Kudeyd	Ordunun yürüyüş sırasında geçtiği yer	Râbiğ ile Huleys arasında	Siyer kitapları
el-Kedîd	Resûlullah ﷺ orucunu açtı	Kudeyd ile Usfân arasında bir su	Sahîh-i Buhârî 4275, 1944
Kürâu'l-Gamîm	Oruç açma; oruca devam edenlere uyarı	Usfân yakınlarında bir vadi	Sahîh-i Müslim 1114
Usfân	Resûlullah ﷺ insanlar görsün diye gündüz su içti	Mekke'nin kuzeyinde, Medine'ye giden eski yol üzerinde bir kasaba	Sahîh-i Buhârî 4279
Merrüzzahrân	On bin ateş; Ebû Süfyân Müslüman oldu	Vâdî Fâtıma ve Cumûm bölgesi, Mekke'nin kuzeybatısında	Sahîh-i Buhârî 4280
el-Hacûn	Resûlullah'ın ﷺ sancağının dikildiği yer	Mekke'nin yukarı (kuzey) kısmı, Ma'lâ kabristanı yakını	Sahîh-i Buhârî 4280

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

COĞRAFYA NOTU

Sahih hadislerde geçen yer adları şunlardır: Ravdatü Hâh, Kedîd, Kürâu'l-Gamîm, Usfân, Merrüzzahrân ve Hacûn. Diğer yerler siyer kitaplarında geçer. Bugünkü adlarla eşleştirmeler, Yâkût el-Hamevî'nin Mu'cemü'l-Büldân'ı gibi klasik coğrafya kitaplarına dayanan yaklaşık tespitlerdir; mesafeler güzergâha göre değişebilir.

DERS

Bu güzergâhtaki her yer bir ders saklar: Ravdatü Hâh'ta sır korundu; Cuhfe'de ve Nîku'l-Ukâb'da tövbe kapısı açıldı; Kedîd'de ve Usfân'da din kolaylaştırıldı; Merrüzzahrân'da ise katı bir kalp yumuşadı. Mekke'ye yolculuk, bir ordu yolculuğu olmadan önce bir kalp yolculuğuydu.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BİRİNCİ KISIMDAN HÜKÜMLER

Mekke'nin Fethinden önceki olaylar yalnızca kıssa değil, aynı zamanda hüküm kaynağıdır. İmam Buhârî bizzat Hâtıb'ın mektubu hadisini Kitâbü'l-Cihâd'daki "el-Câsûs" (casus) bâbına koymuştur; bu da âlimlerin ondan hüküm çıkardığını gösterir.

HADİS: CASUS BÂBI

Ali رضى الله عنه şöyle dedi: Resûlullah ﷺ beni, ez-Zübeyr'i ve el-Mikdâd'ı bir kadından bir mektup almak üzere Ravdatü Hâh'a gönderdi. Mektup getirildiğinde, onun Hâtıb b. Ebî Belta'a'dan Mekke müşriklerinden bazılarına yazıldığı ve onlara Resûlullah'ın ﷺ bazı işlerini haber verdiği anlaşıldı. Ömer onun boynunu vurmak için izin istedi; bunun üzerine şöyle buyurdu: "O, Bedir'de bulundu. Ne biliyorsun, belki de Allah Bedir ehline bakıp: Dilediğinizi yapın, ben sizi bağışladım, buyurmuştur."

Derece: SAHİH — Sahîh-i Buhârî 3007, Kitâbü'l-Cihâd, Casus Bâbı; ayrıca Sahîh-i Buhârî 4274 ve Sahîh-i Müslim 2494.

MESELE	HÜKÜM / ÖLÇÜ	DELİL
Karşı tarafın antlaşmayı çiğnemesi	Antlaşma onların ihanetiyle bozulur; ihanete uğrayan taraf artık bağlı değildir	Tevbe 9:12–13; siyer kitapları
Gerçekleşmeden önce ihanetten endişe edilmesi	Antlaşmanın bozulduğunu açıkça bildirmek gerekir; ansızın saldırılmaz	Enfâl 8:58; Sahîh-i Buhârî 3188
Savaş planını gizli tutmak	Caizdir, hatta istenir; savaş hilesine izin vardır, fakat ahdi bozmaya izin yoktur	Sahîh-i Buhârî 2947, 3030
Bir Müslümanın düşman adına casusluk yapması	Haramdır ve büyük günahtır; cezası devlet başkanına bırakılır	Sahîh-i Buhârî 3007; Mümtehine 60:1
Cezalandırmadan önce araştırmak	Sanığın açıklamasını dinlemek gerekir	"Ey Hâtıb, bu nedir?" — Sahîh-i Buhârî 4274
Şüphelinin eşyasını aramak	Güvenlik zarureti hâlinde caizdir; avret ve hürmete riayet edilir	Sahîh-i Buhârî 3007
Yolculukta oruç tutmak	Tutmak da açmak da caizdir; ağır gelirse ya da düşmana karşı güç kazanmak için açmak daha faziletlidir	Sahîh-i Buhârî 4275; Sahîh-i Müslim 1114
Daha önce düşmanlık edenin Müslümanlığını kabul etmek	Zahiren kabul edilir; kalbin durumu Allah'a bırakılır	Sahîh-i Buhârî 4280; Enfâl 8:38

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

FIKIH NOTU: MÜSLÜMAN CASUSUN CEZASI

Âlimler düşman adına casusluk yapmanın haram olduğunda ittifak etmiştir; cezası konusunda ise ihtilaf etmişlerdir. İbn Hacer'in Fethu'l-Bârî'de ve Nevevî'nin Şerhu Müslim'de özetlediğine göre İmam Şâfiî ve pek çok âlim, casusluk yapan Müslümanın öldürülmeyip uygun bir ta'zîr cezasına çarptırılacağı görüşündedir. Mâlikî mezhebinden bazı âlimler ise devlet başkanının ictihadına göre ölüm cezası verebileceğini söyler. Hanefî mezhebinde de Müslüman casus öldürülmez; ağır ta'zîr cezası ve hapisle cezalandırılır.

Hâtıb kıssası, devlet başkanının failin durumuna bakması gerektiğini gösterir: niyetine, iyiliklerle dolu geçmişine ve fiilinin sonuçlarına. Bu özet şerh kitaplarından alınmıştır; ayrıntıları fıkıh kitaplarında tartışılır.

DERS

İslâm kararlılığı adaletle birleştirir. Antlaşmaya ihanet karşılıksız kalmaz, fakat İslâm ihaneti asla kendisi başlatmaz. Devletin sırları korunur, fakat sanık yine de dinlenir. İbadette ise bu din, mücadele edenlere kolaylık sağlar.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BİRİNCİ KISMIN ZAMAN ÇİZELGESİ

Bu tablo birinci kısmın olaylarını sırasıyla düzenler. Tarihlerin çoğu siyer kitaplarından alınmıştır ve bir kısmı tarihçiler arasında ihtilaflıdır.

ZAMAN	OLAY	KAYNAK
Zilkade 6 H	Hudeybiye Antlaşması; Huzâa Resûlullah ﷺ ile, Bekiroğulları Kureyş ile ittifak etti	Sahîh-i Buhârî 2731; siyer kitapları
Ateşkes döneminde	Herakleios'un huzurunda Ebû Süfyân: "Hiç ahdini bozdu mu?"	Sahîh-i Buhârî 7
Şaban 8 h.	Kureyş'in bir kısmının yardım ettiği Bekiroğulları, Vetîr'de Huzâa'ya saldırdı	Siyer kitapları
Baskından sonra	Amr b. Sâlim ve Büdeyl b. Verkâ Medine'ye geldi	Siyer kitapları
Sonrasında	Ebû Süfyân antlaşmayı yenilemek için Medine'ye gitti; eli boş döndü	Siyer kitapları
Şaban sonu – Ramazan başı 8 h.	Gizli hazırlık; haberin Kureyş'e ulaşmaması için dua	Siyer kitapları; Sahîh-i Buhârî 2947
Yola çıkmadan önce	Hâtıb'ın mektubu Ravdatü Hâh'ta alındı; Mümtehine Sûresi indi	Sahîh-i Buhârî 3007, 4274
10 Ramazan 8 h. (İbn İshak'a göre)	Resûlullah ﷺ on bin kişiyle yola çıktı	Sahîh-i Buhârî 4276; tarih: siyer kitapları
Yolculuk sırasında	Abbas, Cuhfe'de onunla karşılaştı	Siyer kitapları
Yolculuk sırasında	Ebû Süfyân b. el-Hâris ve Abdullah b. Ebî Ümeyye Nîku'l-Ukâb'da tövbe etti	Siyer kitapları
Kedîd'de ve Kürâu'l-Gamîm'de	Resûlullah ﷺ orucunu açtı	Sahîh-i Buhârî 4275; Sahîh-i Müslim 1114
Merrüzzahrân gecesi	On bin ateş; Ebû Süfyân, Hakîm ve Büdeyl yakalandı; Ebû Süfyân Müslüman oldu	Sahîh-i Buhârî 4280
Ertesi sabah	Birlik birlik Ebû Süfyân'ın önünden geçti; Sa'd b. Ubâde uyarıldı	Sahîh-i Buhârî 4280
Yaklaşık 17–20 Ramazan 8 h.	Ordu Mekke'ye girdi (21. kitap); kesin tarih ihtilaflıdır	Sahîh-i Buhârî 4280; siyer kitapları

DERS

Bu zaman çizelgesi, ihanet gerçekleştikten sonra olayların ne kadar hızlı ilerlediğini gösterir: Vetîr'den Mekke'ye yaklaşık bir ay. Fakat bu hızın ardında, iki yıl boyunca ahde vefa göstermenin sabrı vardır. Zafer, bizim istediğimiz vakitte değil, Allah'ın takdir ettiği vakitte gelir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

MEKKE'NİN FETHİ (1) HAKKINDA SIKÇA SORULAN SORULAR

1. "FETİH" NE DEMEKTİR?

"Fetih" açmak demektir. Siyer âlimleri bu olaya Mekke'nin Fethi adını vermiştir; çünkü şehir neredeyse kan dökülmeden açıldı ve kapıları İslâm'a açıldı. Nasr Sûresi onu "el-Feth" diye anar (Nasr 110:1; 31. bölüm).

2. HUDEYBİYE ANTLAŞMASI NEDEN BOZULMUŞ SAYILDI?

Çünkü Kureyş'in müttefiki Bekiroğulları, Resûlullah'ın ﷺ müttefiki Huzâa'ya saldırdı ve Kureyş ileri gelenlerinden bazıları onlara silah ve adamla yardım etti. Bu, iki tarafın ve müttefiklerinin birbiriyle savaşmayacağı şartını çiğnemekti (4–5. bölümler; siyer kitapları).

3. RESÛLULLAH ﷺ HABER VERMEDEN ANSIZIN MI SALDIRDI?

İhanet bizzat Kureyş tarafından geldi; Ebû Süfyân da antlaşmanın çiğnendiğini bildiği için Medine'ye gelmişti (7. bölüm). Enfâl 8:58'deki ansızın saldırma yasağı, sadece ihanetten endişe edildiği durum içindir; bu olayda ise ihanet fiilen gerçekleşmişti (9. ve 34. bölümler).

4. HÂTIB NEDEN CEZALANDIRILMADI?

Çünkü niyetini dürüstçe açıkladı, dinden dönmemişti ve Bedir ehlindendi. Resûlullah ﷺ açıklamasını kabul etti ve Ömer'in onu öldürmesine izin vermedi (Sahîh-i Buhârî 3007, 4274; 12–15. bölümler).

5. BİR MÜSLÜMANIN DÜŞMANA SIR SIZDIRMASININ HÜKMÜ NEDİR?

Haramdır ve büyük günahlardandır. Cezası fıkıh kitaplarında ayrıntılı olarak ele alınır ve devlet başkanına bırakılır (34. bölüm).

6. İSLÂM ORDUSUNUN SAYISI NE KADARDI?

Sahîh-i Buhârî 4276'da geçtiği üzere on bin kişi. Bazı siyer kitapları on iki bin der; bu, sonradan katılanları da içerir ve daha çok Huneyn Savaşı için zikredilen sayıdır.

7. RESÛLULLAH ﷺ YOLCULUKTA NEDEN ORUCUNU AÇTI?

Orduya güç kazandırmak ve insanlara dinin kolaylığını göstermek için. İnsanlar ona uysun diye herkesin gözü önünde içti (Sahîh-i Buhârî 4275, 4279; Sahîh-i Müslim 1114; 17–18. bölümler).

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

8. ORDU NE ZAMAN YOLA ÇIKTI VE MEKKE'YE NE ZAMAN GİRDİ?

İbn İshak, Resûlullah'ın ﷺ hicretin 8. yılı 10 Ramazan'da yola çıktığını zikreder. Mekke'ye giriş tarihi ihtilaflıdır; farklı rivayetlere göre 17 ile 20 Ramazan arası. Kesin olan, olayın Ramazan ayında gerçekleştiğidir (Sahîh-i Buhârî 4276).

9. EBÛ SÜFYÂN'IN MÜSLÜMANLIĞI SAMİMİ MİYDİ?

Zahire göre hükmeder, kalpleri Allah'a bırakırız; nitekim Resûlullah ﷺ onun şehâdetini kabul etti (Sahîh-i Buhârî 4280). Siyer kitapları onun daha sonra Huneyn ve Tâif'e katıldığını ve Tâif'te bir gözünü kaybettiğini zikreder. Ehl-i sünnet âlimleri ona bir sahâbî olarak saygı gösterir.

10. RESÛLULLAH ﷺ SEFERE ÇIKTIĞINDA MEDİNE'Yİ KİM KORUDU?

İbn İshak, Ebû Ruhm Külsûm b. Husayn el-Gıfârî'yi zikreder. Bazı rivayetler ise İbn Ümmü Mektûm'u anar. Bu bir siyer bilgisidir (32. bölüm).

11. HADÎD 57:10'DAKİ "FETİHTEN ÖNCE" İFADESİYLE KİMLER KASTEDİLİR?

Fetihten önce malını ve canını feda edenler; müfessirlerin çoğunluğuna göre Mekke'nin Fethinden önce, bazılarına göre Hudeybiye'den önce. Hepsine güzellik vaat edilmiş olsa da onların derecesi daha yüksektir (31. bölüm).

12. İKİNCİ KISIMDA NELER ANLATILIYOR?

21. kitap fethin bizzat gerçekleştiği günü anlatır: Resûlullah'ın ﷺ başı eğik olarak girişi, emniyet kapıları, Kâbe'nin etrafındaki putların yıkılması, Kâbe'nin anahtarı, Bilâl'in ezanı, "Bugün size kınama yok" sözü, kadınların biatı ve onun Mekke'de kaldığı on dokuz gün.

DERS

Bu sorular bize Kur'an, sahih hadis, siyer rivayeti ve âlimlerin görüşleri arasındaki farkı gözetmeyi hatırlatır. Birinci kısmın ana çerçevesi sahih hadislerle sabittir; ayrıntılarını da derecelerine göre dürüstçe aktarırız.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DERSLER VE KAPANIŞ

Mekke'nin Fethinin birinci kısmı bir ***hazırlık*** kıssasıdır: titiz, gizli ve rahmet dolu bir hazırlık. Büyük zafer ansızın gelmez; iki yıllık sabır, ahde vefa ve liderin hikmeti üzerine inşa edilir.

DERS	BİRİNCİ KISIMDAN
Sözünde durmak	İslâm ihaneti başlatmaz
Müttefike vefa	Huzâa'nın çağrısına cevap verildi
Akide kan bağının üstündedir	Ümmü Habîbe yaygıyı dürdü
Strateji ve gizlilik	"Savaş hiledir"
Cezalandırmadan önce adalet	"Ey Hâtıb, bu nedir?"
İyilik hatayı örter	Bedir ehli bağışlandı
Dinde kolaylık	Yolculukta oruç açmak
Düşmanı affetmek	"Bugün size kınama yok"

Bunların hepsi, Allah'ın Nasr Sûresi'ndeki vaadinin başlangıcıdır: ***"Allah'ın yardımı ve fetih geldiği zaman"*** (Nasr 110:1) — İbn Kesîr Tefsiri 110:1.

HAYATIMIZDA MEKKE'NİN FETHİ

Her birimizin içinde bir "Mekke" vardır: dünya putlarından temizlenmesi gereken bir kalp. Birinci kısım bize bu fethin ***hazırlık, sabır ve rahmet*** gerektirdiğini öğretir: ahde vefa göstermek, eziyet edeni affetmek ve Allah'a itaati öne almak.

İnşallah **Siyer-i Nebî** serisi ***21. Kitap — Mekke'nin Fethi (2)*** ile devam edecektir: Resûlullah'ın ﷺ Mekke'ye başı eğik olarak girişi, emniyet ilanı, Kâbe'nin etrafındaki 360 putun yıkılması, Bilâl'in Kâbe'nin üzerinde okuduğu ezan ve Mekke halkına yapılan büyük af. Vallâhu a'lem.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KAYNAKÇA

KUR'AN VE TEFSİR

Kur'an-ı Kerîm, Osmanlı (Uthmânî) metin ve Diyanet İşleri Başkanlığı meali. https://quran.com/ms

İbn Kesîr, Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm (Bakara 2:185; Enfâl 8:58; Tevbe 9:12–13; Yûsuf 12:91–92; Nahl 16:91; Mümtehine 60:1, 60:8; Nasr 110). https://tafsir.app/ibn-katheer/60/1

HADİS

Sahîh-i Buhârî 2731, 2947, 3030, 3188, 3983, 4274, 4276, 4279, 4280. https://sunnah.com/bukhari

Sahîh-i Müslim 983, 1114, 1775, 1780, 2495. https://sunnah.com/muslim

SİYER VE ŞERH KİTAPLARI

İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye (İbn İshak rivayeti) — Mekke'nin Fethi bölümü.

Vâkıdî, el-Meğâzî; İbn Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübrâ; el-Beyhakî, Delâilü'n-Nübüvve.

İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-Nihâye — Mekke'nin Fethi; İbnü'l-Kayyim, Zâdü'l-Meâd.

İbn Hacer el-Askalânî, Fethu'l-Bârî Şerhu Sahîhi'l-Buhârî — Kitâbü'l-Meğâzî, Fetih Gazvesi Bâbı; el-İsâbe fî Temyîzi's-Sahâbe. Nevevî, Şerhu Sahîhi Müslim — Kitâbü's-Sıyâm.

Safiyyürrahman el-Mübârekfûrî, er-Rahîku'l-Mahtûm — Mekke'nin Fethi bölümü.

GENEL TARİH

Wikipedia, "Conquest of Mecca". https://en.wikipedia.org/wiki/Conquest_of_Mecca

Wikipedia, "Treaty of Hudaybiyyah". https://en.wikipedia.org/wiki/Treaty_of_Hudaybiyyah

Wikipedia, "Hatib ibn Abi Balta'a". https://en.wikipedia.org/wiki/Hatib_ibn_Abi_Balta%27a

Wikipedia, "Abu Sufyan ibn Harb". https://en.wikipedia.org/wiki/Abu_Sufyan_ibn_Harb

Wikipedia, "Al-Abbas ibn Abd al-Muttalib". https://en.wikipedia.org/wiki/Al-Abbas_ibn_Abd_al-Muttalib

Wikipedia, "Banu Khuza'a". https://en.wikipedia.org/wiki/Banu_Khuza%27a

Wikipedia, "Al-Mumtahanah". https://en.wikipedia.org/wiki/Al-Mumtahanah

EK HADİSLER VE KAYNAKLAR

Hadîd 57:10 (fetihten önce ve sonra). https://quran.com/57:10

Sahîh-i Müslim 2541 (Hâlid ve Abdurrahmân b. Avf; "ashâbıma sövmeyin"). https://sunnah.com/muslim:2541a

Sahîh-i Buhârî 3673 ("ashâbıma sövmeyin"). https://sunnah.com/bukhari:3673

Sahîh-i Buhârî 4275 (Kedîd'e kadar oruç). https://sunnah.com/bukhari:4275

Sahîh-i Buhârî 1944 (Kudeyd ile Usfân arasındaki Kedîd). https://sunnah.com/bukhari:1944

Sahîh-i Buhârî 3007 (Casus Bâbı — Hâtıb'ın mektubu). https://sunnah.com/bukhari:3007

Sahîh-i Müslim 2494 (Hâtıb kıssası). https://sunnah.com/muslim:2494

Saudipedia, "Miqat al-Juhfah". https://saudipedia.com/en/article/3247/religion/miqat-al-juhfah

Sahîh-i Buhârî 2947 (savaşın yönünü gizlemek). https://sunnah.com/bukhari:2947

Sahîh-i Buhârî 4280 (Merrüzzahrân). https://sunnah.com/bukhari:4280

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DESTEK VE BAĞIŞ

Bu e-kitap Müslümanlar için **tamamen ücretsiz** yayımlanmıştır ve **kesinlikle satılamaz**. Araştırma masraflarına, quranscience.my sitesinin barındırma giderlerine ve yeni e-kitapların yayımına destek olmak için yapılacak bağışlar memnuniyetle karşılanır — ancak **zorunlu değildir**. Allah her bağışı sadaka-i câriye olarak kabul etsin.

BAKARA SÛRESİ 2:261

مَّثَلُ ٱلَّذِينَ يُنفِقُونَ أَمۡوَٰلَهُمۡ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنۢبَتَتۡ سَبۡعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنۢبُلَةٖ مِّاْئَةُ حَبَّةٖۗ وَٱللَّهُ يُضَٰعِفُ لِمَن يَشَآءُۚ وَٱللَّهُ وَٰسِعٌ عَلِيمٌ ٢٦١

Mallarını Allah yolunda sarfedenlerin durumu, her başağında yüz tane olmak üzere yedi başak veren tanenin durumu gibidir. Allah dilediğine kat kat verir. Allah'ın lütfü geniştir, O her şeyi bilendir.

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/2:261

SEBE SÛRESİ 34:39

قُلۡ إِنَّ رَبِّي يَبۡسُطُ ٱلرِّزۡقَ لِمَن يَشَآءُ مِنۡ عِبَادِهِۦ وَيَقۡدِرُ لَهُۥۚ وَمَآ أَنفَقۡتُم مِّن شَيۡءٖ فَهُوَ يُخۡلِفُهُۥۖ وَهُوَ خَيۡرُ ٱلرَّٰزِقِينَ ٣٩

De ki: "Doğrusu Rabbim, kullarından dilediğinin rızkını hem genişletir ve hem de ona daraltıp bir ölçüye göre verir; sarfettiğiniz herhangi bir şeyin yerine O daha iyisini koyar, çünkü O rızık verenlerin en hayırlısıdır."

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/34:39

HADİS — SAHÎH-İ MÜSLİM, NO. 2588

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، وَقُتَيْبَةُ، وَابْنُ، حُجْرٍ قَالُوا حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، - وَهُوَ ابْنُ جَعْفَرٍ - عَنِ الْعَلاَءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ « مَا نَقَصَتْ صَدَقَةٌ مِنْ مَالٍ وَمَا زَادَ اللَّهُ عَبْدًا بِعَفْوٍ إِلاَّ عِزًّا وَمَا تَوَاضَعَ أَحَدٌ لِلَّهِ إِلاَّ رَفَعَهُ اللَّهُ ».

TERCÜME:

Ebû Hüreyre'den رضى الله عنه, Resûlullah'tan ﷺ rivayet edildiğine göre şöyle buyurdu: "Sadaka maldan bir şey eksiltmez. Allah affeden kulun ancak izzetini artırır. Allah için alçakgönüllü olanı da Allah mutlaka yükseltir."

SENED: İmam Müslim'in rivayet zinciri (talebeden hocaya): Yahya b. Ayyub, Qutaibah b. Sa'id ve 'Ali b. Hujr ← Isma'il b. Ja'far ← al-'Ala' b. 'Abdurrahmân ← babası 'Abdurrahmân b. Ya'qub ← Ebû Hüreyre رضى الله عنه .

KAYNAK: İmam Müslim, Sahîh-i Müslim, Kitâbü'l-Birr ve's-Sıla ve'l-Âdâb, affetmeye ve tevazua teşvik bâbı, Hadis No. 2588.

DERECE: SAHİH — Sahîh-i Müslim'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/muslim:2588

HADİS — SAHÎH-İ MÜSLİM, NO. 1631

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، وَقُتَيْبَةُ، - يَعْنِي ابْنَ سَعِيدٍ - وَابْنُ حُجْرٍ قَالُوا حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، - هُوَ ابْنُ جَعْفَرٍ - عَنِ الْعَلاَءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ « إِذَا مَاتَ الإِنْسَانُ انْقَطَعَ عَنْهُ عَمَلُهُ إِلاَّ مِنْ ثَلاَثَةٍ إِلاَّ مِنْ صَدَقَةٍ جَارِيَةٍ أَوْ عِلْمٍ يُنْتَفَعُ بِهِ أَوْ وَلَدٍ صَالِحٍ يَدْعُو لَهُ ».

TERCÜME:

Ebû Hüreyre'den رضى الله عنه rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "İnsan ölünce ameli kesilir; ancak üç şey müstesnadır: sadaka-i câriye, faydalanılan ilim ya da kendisine dua eden salih evlat."

SENED: İmam Müslim'in rivayet zinciri (talebeden hocaya): Yahya b. Ayyub, Qutaibah b. Sa'id ve 'Ali b. Hujr ← Isma'il b. Ja'far ← al-'Ala' b. 'Abdurrahmân ← babası 'Abdurrahmân b. Ya'qub ← Ebû Hüreyre رضى الله عنه .

KAYNAK: İmam Müslim, Sahîh-i Müslim, Kitâbü'l-Vasiyye, insana ölümünden sonra ulaşan sevap bâbı, Hadis No. 1631.

DERECE: SAHİH — Sahîh-i Müslim'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/muslim:1631

CEZÂKUMULLÂHU HAYRAN KESÎRÂ

Bağış yapmak için yukarıdaki QR kodunu (DuitNow) okutun.

BAĞIŞ YAP

Uluslararası bağışçılar: BAĞIŞ YAP düğmesine tıklayın ya da şu adresi ziyaret edin: paypal.me/quranscience

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir